

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
İŞLETME YÖNETİMİ BİLİM DALI

KATILIM BANKALARINDA KOBİ MÜŞTERİLERİNE
SUNULAN ÜRÜNLER VE BU ÜRÜNLERİN
KULLANIMI NETİCESİNDE ÜLKE EKONOMİSİNE
SAĞLANAN KATKILAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ahmet Necip DEMİR

İstanbul
Kasım-2020

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
İŞLETME YÖNETİMİ BİLİM DALI

KATILIM BANKALARINDA KOBİ MÜŞTERİLERİNE
SUNULAN ÜRÜNLER VE BU ÜRÜNLERİN KULLANIMI
NETİCESİNDE ÜLKE EKONOMİSİNE SAĞLANAN KATKILAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ahmet Necip DEMİR

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Haşmet GÖKIRMAK

İstanbul
Kasım-2020

TEZ ONAYI

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından İşletme Anabilim Dalı, İşletme Yönetimi Bilim Dalında
YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman Dr. Öğr. Üyesi Haşmet GÖKIRMAK

Üye Prof.Dr. Fuat SEKMEN

Üye Doç.Dr. Özgür KÖKALAN

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım

Prof. Dr. Ali GÜNEŞ

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “**Katılım Bankalarında KOBİ Müşterilerine Sunulan Ürünler ve Bu Ürünlerin Kullanımı Neticesinde Ülke Ekonomisine Sağlanan Katkılar**” adlı çalışmanın sonuçlanma aşamasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içerisindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden ibaret olduğunu beyan ederim.

Ahmet Necip DEMİR

ÖNSÖZ

Tez çalışmamdaki her aşamada bana yardımcı olan başta değerli tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Haşmet GÖKIRMAK’a, eğitim ve öğretim alanında dersleriyle bize değer katan, okul süresi boyunca ders alma imkanı bulduğum İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi bünyesindeki çok değerli hocalarımıza, iş hayatında her zaman desteklerini yanımda hissettiğim değerli yöneticilerim Sayın Dr. Ünal EFE ve Sayın Mustafa Fırat DURMUŞ’a, bu süreçte sürekli yanımda olan çok değerli annem Nuray AYDINER’e, babam Nimetullah DEMİR’e ve eşim Gizem DEMİR’e teşekkürlerimi sunarım.

Ahmet Necip DEMİR

İstanbul-2020

ÖZET
KATILIM BANKALARINDA KOBİ MÜŞTERİLERİNE
SUNULAN ÜRÜNLER VE BU ÜRÜNLERİN KULLANIMI
NETİCESİNDE ÜLKE EKONOMİSİNE SAĞLANAN
KATKILAR

Ahmet Necip DEMİR
Yüksek Lisans, İşletme Yönetimi
Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Haşmet GÖKIRMAK
Kasım-2020, 73 + xii Sayfa

Son yıllarda bilimsel araştırmalara konu olan katılım bankacılığının bankacılık sektörü içindeki payı gittikçe artmaktadır. Reel ekonomiyi finanse etmek amacıyla faaliyetlerine başlayan ve bunları geliştirerek sürdüren katılım bankalarının KOBİ'lere sağlamış olduğu destekler ve bu desteklerin Türkiye ekonomisine katkılarının analiz edilmesi önemli ve gereklidir. Katılım bankaları reel ekonomiye destek olmak amacıyla resmi ticaret içerisinde olan ve faizsizlik prensibine uygun bir şekilde çalışan bankalardır. Buradaki ana çalışma ilkesi; müşterilerine nakit para sağlamaktan ziyade yatırım, işletme kredileri, finansal kiralama projeleri ile onları desteklemektir. Bu araştırmayla, katılım bankalarının seçili ürünlerine ilişkin, firmaların algıladığı ekonomik fayda düzeyi ve milli ekonomiye sağlanan katkılar ile beraber algılanan faydanın firmaların özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediğinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Araştırma Ekim 2020 tarihinde yürütülmüş olup, Türkiye'de faaliyet gösteren 6 katılım bankası müşterilerini kapsamaktadır. Araştırma verilerinin toplanmasında anket yöntemi kullanılmıştır. Araştırma kapsamında geçerli 423 anket formu toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; araştırmaya katılan firmalar hem genel olarak hem de alt boyutlar bazında katılım bankalarının, çalışmada değinilen seçili ürünlerinin ekonomik faydasının çok yüksek olduğunu düşünmektedirler.

Anahtar kelimeler: Bankacılık, Katılım Bankaları, Ekonomi, KOBİ

ABSTRACT
THE PARTICIPATION BANKS PRODUCTS FOR SME'S
AND THEIR CONTRIBUTIONS TO ECONOMY

Ahmet Necip DEMİR
Master, Business Administration
Thesis Supervisor: Asst. Prof. Haşmet GÖKIRMAK
Nov, 2020 – 73 + xii Pages

In the recent years the participation banking share rate increased in the banking market share rate which is subject of scientific research. Participation bank started their operation in order to finance the real economy and continues to develop this situation and provide to support SME customers, it is important and necessary to analyze this contribution of this support to turkish economy. Participation banks are the banks that are in the official trade in order to support real economy and operate with the interest-free principle. The main working principle here is not provide cash directly to customers, to support them with investment, business loan, leasing projects. With this research, about the selected products of participation banks, it is aimed to reveal whether the perceived benefit varies according to the characteristics of the firms, together with the level of economic benefit perceived by the firms and the contributions provided to the national economy. The research was conduct in october 2020, it included the 6 turkish participation bank's customers. The survey method was using in collect data for reserarching. For the researhing 423 survey form collected. According to research results; the companies which participate the reserarch thinks that the selected products's ecenomic benefits is very high both in the general and on the basis of sub-dimensions.

Key words: Banking, Participation Banking, Economy, SME

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	ii
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR VE SİMGELER LİSTESİ.....	xii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	
KATILIM BANKACILIĞI TANIMI, TARİHÇESİ VE SEÇİLİ ÜRÜNLERİ ..	4
1.1. Katılım Bankacılığı	4
1.1.1. Katılım Bankacılığı Tanımı.....	4
1.1.2. Dünyada Katılım Bankacılığının Doğuşu ve Kısa Tarihçesi.....	4
1.1.3. Türkiye’de Katılım Bankacılığının Doğuşu ve Kısa Tarihçesi	6
1.2. Katılım Bankalarında KOBİ Müşterilerinin Hizmetine Sunulan Seçili Ürünler	7
1.2.1. Katılım Bankalarında KOBİ Müşterilerine Sunulan İki Tasarruf Ürünü; Altın ve Sukuk	8
1.2.1.1. Altın ve Altın Bankacılığı	8
1.2.1.2. Altın Kredisi ve Altın Destek Kredisi	9
1.2.1.3. Kira Sertifikaları (Sukuk).....	10
1.2.2. Katılım Bankalarında KOBİ Müşterilerinin Hizmetine Sunulan Araştırmaya Konu Ürünler	11
1.2.2.1. İşletme Finansmanı	11

1.2.2.2. Katılma Hesabı.....	12
1.2.2.3. Teminat Mektupları (Gayrinakdi Finansman)	13
1.2.2.4. Akreditifler.....	13
1.2.2.5. Kabul –Aval Kredileri.....	13
1.2.2.6. Referans Mektupları.....	13
1.2.2.7. Tarım Finansmanı	14
1.2.2.8. Yatırım Fonu	15
1.2.2.9. DBS, DTS, Ana Bayi ve Alt Bayi Kavramları.....	16
1.2.2.10. Eximbank Kredileri.....	17
1.2.2.11. Vadeli İhracat Finansmanı	19
1.2.2.12. İhracat Taahhütlü Krediler	19
1.2.2.13. Tedarikçi Finansmanı.....	20

İKİNCİ BÖLÜM

KATILIM BANKALARINDA KOBİ MÜŞTERİLERİNİN HİZMETİNE SUNULAN ÜRÜNLERİN TÜRKİYE EKONOMİSİNE KATKILARI..... 21

2.1. Altın Bankacılığı ve Kira Sertifikası (Sukuk) Ürünleri.....	21
2.1.1. Altın Bankacılığı.....	21
2.1.2. Kira Sertifikası İhraçları (Sukuk)	23
2.2. İşletme Finansmanı ve Katılma Hesabı Ürünleri.....	30
2.2.1. İşletme Finansmanı	30
2.2.2. Katılma Hesapları	33
2.3. Dış Ticaret Ürünleri.....	35
2.3.1. Eximbank Kredileri, İhracat Taahhütlü Krediler, Vadeli İhracat Finansmanı Ürünleri.....	35
2.4. Tahsilat Sistemleri Ürünleri.....	39
2.4.1. DBS-DTS Ve Tedarikçi Finansmanı	39

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KATILIM BANKACILIĞINDAKİ SEÇİLİ ÜRÜNLERİN EKONOMİK FAYDASINA İLİŞKİN ARAŞTIRMA	42
3.1. Araştırmanın Kapsamı	42
3.2. Evren ve Örneklem	42
3.3. Veri Toplama Aracı	43
3.4. Veri Analizi	49
3.5. Bulgular.....	49
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	57
KAYNAKÇA	60
EKLER.....	64
ÖZGEÇMİŞ.....	73

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.1: KOBİ'lerin Ciro, Satış Hasılatı ve Mali Bilançolarına Göre Türkiye'deki Sınıflandırması.....	2
Tablo 1.2: Katılım Bankaları'nın KOBİ Müşterilerine Sunduğu Seçili Ürünler Listesi	7
Tablo 1.3: Katılım Bankaları Sevk Öncesi İhracat Kredileri kâr Payı Oranları-TL.....	18
Tablo 1.4: Katılım Bankaları Sevk Öncesi İhracat Kredileri kâr Payı Oranları-USD, Euro.....	18
Tablo 2.1: Vatandaşların Bankalardaki Altın Mevduatı Miktarları.....	22
Tablo 2.2: Katılım Bankası Sukuk İhraçları	24
Tablo 2.3: Hazine ve Maliye Bakanlığı TL Cinsi Toplam Kira Sertifikası İhraçları.....	25
Tablo 2.4: Hazine ve Maliye Bakanlığı Altın Cinsi Kira Sertifikaları.....	28
Tablo 2.5: 2020 Şubat Sonu Dönemine Ait Bankacılık Sektörü Kobi Kredilerine Ait Veriler	31
Tablo 2.6: Toplam Kredilerin İçerisinde İşletme Kredilerinin Payı	31
Tablo 2.7: 2019/12. Dönem İtibariyle Katılım Bankaları Pasif Bilançosu.....	34
Tablo 2.8: Türkiye'nin Dış Ticaret Rakamları	36
Tablo 2.9: Eximbank Kredileri.....	36
Tablo 3.1: Katılım Bankalarındaki KOBİ Müşteri Sayısı	42
Tablo 3.2: Örneklem Büyüklüğü	43
Tablo 3.3: Katılım Bankalarının Seçili Ürünlerinin Faydası Ölçeği.....	44
Tablo 3.4: Güvenirlilik Analizi.....	49
Tablo 3.5: Firmalara İlişkin Tanımlayıcı Özellikler.....	50
Tablo 3.6: Tanımlayıcı İstatistikler.....	51

Tablo 3.7: Katılım Bankalarının Seçili Ürünlerinin Faydasının Faaliyet Gösterilen Sektöre Göre Karşılaştırılması.....	52
Tablo 3.8: Katılım Bankalarının Seçili Ürünlerinin Faydasının İstihdam Edilen Kişi Sayısına Göre Karşılaştırılması.....	53
Tablo 3.9: Katılım Bankalarının Seçili Ürünlerinin Faydasının 2019 Yılı Ciroşuna Göre Karşılaştırılması.....	54
Tablo 3.10: Katılım Bankalarının Seçili Ürünlerinin Faydasının Firmaların Faaliyet Süresine Göre Karşılaştırılması.....	55
Tablo 3.11: Katılım Bankalarının Seçili Ürünlerinin Faydasının Firmaların Katılım Bankalarıyla Çalışma Süresine Göre Karşılaştırılması.....	56

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1: Altının Kullanım Alanlarının Dağılımı	9
Şekil 2.1: Katılım Bankalarının Türk Bankacılık Sektöründe Altın Hesaplarındaki Payı	21
Şekil 2.2: KOBİ Kredilerinin Gelişimi.....	33
Şekil 2.3: Eximbank Kredileri	37

KISALTMALAR VE SİMGELER LİSTESİ

KOBİ: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler

MTA: Maden Tetkik Arama

DBS: Doğrudan Borçlandırma Sistemi

DTS: Doğrudan Tahsilat Sistemi

KGF: Kredi Garanti Fonu

VİF: Vadeli İhracat Finansmanı

SÖİK: Sevk Öncesi İhracat Kredisi

BSMV: Banka Sigorta Muamele Vergisi

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

TKBB: Türkiye Katılım Bankaları Birliği

BDDK: Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurulu

AA: Anadolu Ajansı

OTS: Okul Taksit Sistemi

İKB: İslami Kalkınma Bankası

YP: Yabancı Para

TL: Türk Lirası

NPL: Noan Performing Loan

BES: Bireysel Emeklilik Sistemi

KFH: Kuwait Finance House

TOBB: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği

POS: Point Of Sale

MİO: Milyon

MS: Milattan Sonra

KMO: Kaiser-Meyer-Olkin

LSD: Least Significant Difference

GİRİŞ

Hizmet sektörünün en büyük temsilcilerinden olan bankalar ülke ekonomilerine ve küresel ekonomiye yön vermekte olup toplumların zenginliklerini, gelişmişlik seviyelerini ve toplumsal refahlarını ifade etmektedir. Bu sistemin kendine özgü hizmet modelleri bulunmaktadır. Katılım bankacılığı da bu modellerden birisidir. Faizsiz finans anlamına gelen katılım bankacılığı 1970'li yıllarda şekillenerek bir sistem olarak uygulanmaya başlamıştır. İslami Kalkınma Bankası (İKB), Dubai İslam Bankası (Dubai Islamic Bank), Kuveyt Finans Evi (Kuwait Finance House) gibi dünyanın önde gelen katılım bankaları bu yıllarda kurulmuştur. İlk olarak Körfez ülkelerinde uygulanmaya başlayan sistem daha sonra Malezya ve Güneydoğu Asya'ya kadar uzanmıştır. Katılım bankacılığı üzerine birçok akademik tez ve makale yayımlanmıştır. Katılım bankacılığı özü, para üzerinden para kazanmak yerine, ticaret yaparak para kazanmak ve reel ekonomiyi desteklemektir.¹

Katılım bankaları müşterilerini bireysel müşteriler, KOBİ müşteriler ve ticari müşteriler olmak üzere üç gruba ayırarak hizmet sunarlar. Bireysel müşteriler, şahıslar olurken ticari müşteriler ciro aralıklarına göre KOBİ ve ticari müşteriler olarak sınıflandırılır.

KOBİ'lerin küresel ekonomide rolü giderek artmakta ve önem kazanmaktadır. KOBİ'ler, yeni istihdam alanları oluşturulmasındaki katkıları, piyasa koşullarındaki değişikliklere uyum sağlama yetenekleri, ekonomik ve sosyal kalkınmanın sağlanmasındaki etkileri gelişmiş ve gelişmekte olan ülke ekonomileri için gün geçtikçe daha önemli hale gelmektedir.

Türkiye'deki işletmelerin %99,8'i KOBİ'lerden oluşmakta ve bu işletmeler toplam istihdamın %76,7'sini sağlamaktadır. Bu iki oran KOBİ'lerin ülke ekonomisindeki yerini ve önemini etkili bir şekilde ifade etmektedir. 24.06.2018 tarihli Resmî Gazete 'de 2018/11828 karar yayımlanarak yürürlüğe giren, "Küçük ve Orta Büyüklükteki

¹ Bu sistem, İslami açıdan da tavsiye edilen ve istenilen bir sistem olduğu için çoğu zaman İslami Finans olarak da adlandırılır. Çünkü bu sistemde kullanılan ve müşterilere kullandırılan her ürün katılım bankalarının kendi bünyelerindeki departmanlarından biri olan Danışma Kurulu (Fetva Kurulu) tarafından incelenir, onaylanır ve ardından işleme koyulur.

İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik" ile KOBİ tanımı revize edilmiştir.²

Tablo 1.1: KOBİ’lerin Ciro, Satış Hasılatı Ve Mali Bilançolarına Göre Türkiye’deki Sınıflandırması

Kriter	Mikro Ölçekli KOBİ	Küçük Ölçekli KOBİ	Orta Ölçekli KOBİ
Çalışan Personel Sayısı	<10	<50	<250
Yıllık Net Satış Hâsılatı	≤ 3 Milyon TL	≤ 25 Milyon TL	≤ 125 Milyon TL
Yıllık Mali Bilanço Toplamı	≤ 3 Milyon TL	≤ 25 Milyon TL	≤ 125 Milyon TL

Kaynak: www.kobi.org.tr, 2019.

Katılım bankaları KOBİ müşterilerine hem konvansiyonel bankaların KOBİ müşterilerine sunduğu birçok bankacılık hizmetini ve ürününü sunarken, kendi faizsiz finans sistemine uygun ürünler de sunmaktadırlar. Diğer bankalardan farklı olarak hizmete sunulan ürünler, sermayenin üretim sektörü içerisinde dolaşımını sağlayarak, reel ekonomiye doğrudan ve dolaylı katkılar sağlayabilmektedir.

Bu araştırmayla, katılım bankalarının seçili ürünlerine ilişkin firmaların algıladığı ekonomik fayda düzeyleri, milli ekonomiye sağlanan katkılar ve algılanan faydaların firma özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediğinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Araştırma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılım bankacılığının tanımı ve tarihçesi ile beraber, katılım bankalarında KOBİ müşterilerinin hizmetine sunulan seçili ürünlere yer verilmiştir. İkinci bölümde bu seçili ürünlerin rakamsal katkılarına değinilmiştir. Üçüncü bölümde tez çalışması

² “Yeni KOBİ Tanımı”, <https://vergialgi.net/yeni-kobi-tanimi-yillik-250-den-az-calisan-ve-125-milyon-liradan-az-ciro> [12.08.2019].

kapsamında yürütülen araştırmaya ve araştırma bulgularına yer verilmiştir. Son bölümde ise araştırmanın sonuçlarına ve önerilere yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KATILIM BANKACILIĞI TANIMI, TARİHÇESİ VE SEÇİLİ ÜRÜNLERİ

1.1. Katılım Bankacılığı

1.1.1. Katılım Bankacılığı Tanımı

Katılım bankacılığı birçok ülkede uygulanan bir bankacılık modelidir. En genel ve literatüre uygun tanımı ile katılım bankacılığı; faizsizlik prensibine uygun çalışan, bu prensipler çerçevesinde her türlü bankacılık faaliyetlerini yürüten, kâr ve zarara katılma esasına göre fon toplayıp, ticaret, ortaklık, finansal kiralama vb. yöntemleri ile fon kullandıran ve kendine özgü modellemeler ile çalışan bir bankacılık sistemidir.³ Temel tanım içerisinde yer alan “katılım” kelimesi müşterilerin, bankanın dönem sonu kâr ve zararına ortak olmasını ifade etmektedir. Bu bankacılık sistemi içerisinde, tasarruf sahiplerinden toplanan fonlar faizsiz finansman modeline uygun olarak ticaret, sanayi ve endüstri kollarında değerlendirilir. Bu değerlemelerin sonucunda oluşan kâr ve zarar müşteriler ile paylaşılır. Katılım bankalarının çalışma modelleri faizsizlik prensibi üzerine kuruludur. Faizsizlik prensibi iki ana temeli ifade etmektedir; faiz yerine kâr veya zarara katılma esasına uygun olarak fon toplamak ve müşterilerinin ihtiyaç duyduğu malı, hizmeti satıcıdan peşin alarak o müşteriye vadeli satmak sureti ile (murabaha), kiralama, ortaklık vb. yöntemlerle finansal kaynak sağlamaktadır. Bu iki temel sistem katılım bankacılığının düşüncesini oluşturmakta ve sistem içerisindeki farklı enstrümanları barındırmaktadır.

1.1.2. Dünyada Katılım Bankacılığının Doğuşu ve Kısa Tarihçesi

Katılım bankacılığı, Müslüman nüfusun yoğun olduğu ülkeler başta olmak üzere dünyanın birçok yerinde faizsizlik prensibi temel alınarak uygulanmaya başlanmıştır. Sistemin ilk uygulaması Mısır Arap Cumhuriyeti’nin Mitr Gamr kasabasında, dönemin devlet başkanı Cemal Abdül Nasr’ın bütün bankaları devletleştirme

³M.Şerafettin Özsoy, Yakup Sayar, *KOBİ’ler İçin Adım Adım Katılım Bankacılığı* (İstanbul:TKBB Yayınları, 2018), 9 -12.

politikasına alternatif olarak geliştirilen bir model olarak ortaya çıkmıştır.⁴ Mısır köylüsü tarımsal ve ticari ihtiyaçlarını karşılayan ve bunu yaparken müteselsil kefalet felsefesine dayanan, daha çok risk sermayesi ile para vakfı karışımı özgün bir modelde çalışan bu kuruluşa banka sıfatı verilmiştir. Katılım bankacılığı sisteminin ilk izleri bu safhada ortaya çıkmıştır. Bu model şu anki sistemin temel taşları olan kâr zarar ortaklığını, sigortayı, takası ve kiralama sistemlerini içermektedir. Bununla beraber Hindistan'ın İngiliz himayesinde olduğu dönemlerde bazı kooperatif bankacılık uygulamaları da dünyadaki ilk faizsiz bankacılık uygulamaları arasında yer almıştır.

Asya ve Afrika kalkınma bankalarının kuruluşunun ardından 1975 yılında Suudi Arabistan'ın Cidde şehri merkezli İslam Kalkınma Bankası (İKB) kurulmuştur. Bu banka, İslam ülkelerinin kalkınma ve yatırım projelerine destek olmayı amaçlamıştır. İKB amacı gereği özel sektör projelerine destek verememekteydi. Bu projelere finansman desteği veremeyen İKB'nin bıraktığı boşluğu doldurmak üzere Suudi Arabistan, Kuveyt ve Birleşik Arap Emirlikleri'nden bazı zengin Müslümanların bir araya gelmesi sonucunda 1981'de "Dar Al-Maal Al İslâmi" adlı holding İsviçre'nin Cenevre kentinde kurularak faaliyete geçmiştir. Söz konusu gelişmelerin vermiş olduğu bilgi birikimi ve girişimcilik "Dallah Baraka Grubu" ve diğer bazı grupların yatırımlarıyla Orta Doğu'daki Müslüman ülkelerde münferit olarak gelişen faizsiz finansman sistemi hızla yaygınlaşmıştır.

Dünyada mevcut 135 müessese “faizsiz” finansman kuruluşu niteliğinde çalışmakta ve yaklaşık 150 milyar dolardan fazla bir kaynağı yönetmektedir. Her yıl açıklanan istatistiki verilere göre dünyada en büyük 1000 banka arasında yer alan bankalardan 89 adedi İslam ülkelerinde kurulmuş olan ve faizsiz sistemde faaliyet gösteren finansal kuruluşlardır. Dünyanın en önemli bankalarından Citibank bu sisteme yakın ilgi duymakta olduklarını ifade ederek bu gelişmenin içinde yer almaya çalışmaktadır. Batılı toplumların bu sisteme ilgi duymasındaki en büyük etki semavi dinler için de faiz ile para kazanmanın uygun görülmemesidir.

⁴Gökhan Sümer ve Fatih Onan, “Dünyada Faizsiz Bankacılığın Doğuşu, Türkiyedeki Katılım Bankacılığının Gelişme Süreci Ve Konvansiyonel Bankacılıktan Farkları”, Dergipark, C.17, S.3, (2015): 298-299.

1.1.3. Türkiye’de Katılım Bankacılığının Doğuşu ve Kısa Tarihçesi

Türkiye’de ilk olarak kurulan katılım bankaları 1985 yılında kurulmuş olan Albaraka Türk Finans Kurumu Anonim Şirketi ve Faisal Finans Anonim şirketleridir. Ardından 1989 yılında Kuveyt Türk Evkaf Finans Kurumu, 1991 yılında Anadolu Finans Anonim Şirketi, 1995 yılında İhlas Finans Anonim Şirketi kurulmuştur. 2001 yılında yaşanan ekonomik krizin ardından İhlas Finans şirketi, krizin etkisi altında kalarak iflas etmiş ve kapatılmıştır. Yine 2001 yılında Ülker Grubu tarafından devralınan ve Türkiye’nin ilk katılım bankaları arasında yer alan Faisal Finans Anonim Şirketi, Family Finans adını almıştır. 2005 yılında bu banka Anadolu Finans Bankası ile birleşerek Türkiye Finans Katılım Bankası olarak faaliyetlerini sürdürmüştür. 2010’lu yıllardan itibaren siyasi otoritenin ve konu ile ilgili bürokratik kesimin birçok kez söylemlerinde katılım bankacılığı sisteminin gelişmesi gerektiği ve devletin bu sistemi destekleyeceği belirtilmiştir. Bu söylemlere paralel olarak 2015 yılında kamu sermayeli Ziraat Katılım Bankası kurulmuştur. Bir diğer kamu sermayeli olan Vakıf Katılım Bankası 2016 yılında kurulmuştur. Son olarak 2019 yılına kamu sermayeli olarak kurulan Türkiye Emlak Katılım Bankası faaliyete geçmiştir. Şu anda Türkiye’de toplamda üçü kamu sermayeli, üçü özel sermayeli olarak faaliyet gösteren altı katılım bankası bulunmaktadır.

Katılım bankalarının tamamının üye olduğu, denetleyici ve düzenleyici konumda olan Türkiye Katılım Bankaları Birliği, 4389 sayılı Bankalar Kanunu’nu ve 04.10.2001 tarih ve 2001/3138 sayılı Birlik Statüsü’nün yürürlüğe konulması ile o zamanki adıyla Özel Finans Kurumları Birliği olarak kurulmuştur.⁵ Müteakiben 01.11.2005 tarihli 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu ve 28.02.2006 tarih ve 2006/10018 Sayılı Birlik Statüsü ile şimdiki adı olan Türkiye Katılım Bankaları Birliği unvanını almıştır.⁶

⁵ Bankalar Kanunu Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, (4389 S.K.)

⁶ Bankacılık Kanunu, (5411 S.K.)

1.2. Katılım Bankalarında KOBİ Müşterilerinin Hizmetine Sunulan Seçili Ürünler

Katılım bankalarının tamamında KOBİ Bankacılığı departmanları bulunmakta olup, KOBİ'ler üzerine yatırımları ve farklı ürünleri bulunmaktadır. Çalışmanın bu bölümünde katılım bankalarında KOBİ müşterilerinin hizmetine sunulan seçili ürünler incelenecektir. Aşağıda yer alan tabloda katılım bankalarının KOBİ müşterilerinin hizmetine sunduğu seçili ürünler yer almaktadır.

Tablo 1.2: Katılım Bankaları'nın KOBİ Müşterilerine Sunduğu Seçili Ürünler

Cari Hesap	Ferdi Kaza Sigortası	Esnaf Kart
Katılma Hesabı	Nakliyat Sigortası	İhtiyaç Kart
İşletme Finansmanı	Kasko	Tohum Kart
Vadeli İhracat Finansmanı	Konut Sigortası	Sağlam Bayi Kart
Tarım Finansmanı	Hayat Sigortası	Kobi Kart
Tedarikçi Finansmanı	Trafik Sigortası	Business Kart
Nakdi Risk	İşyeri Sigortası	OTS-Okul
Yurtiçi Teminat Mektupları	DBS-DTS-Ana Firma	OTS-Veli
Gayrinakdi Risk	DBS-DTS-Alt Bayi	Tahsilat Sistemleri
Çek Karnesi	İhracat Akreditifi	Sabit POS
Sukuk	İhracat Taahhütlü Krediler	Sabit Tarifeli POS
BES	Yurt dışı Teminat Mektupları	Cebim POS
Eximbank	İthalat Akreditif	Free POS
Forward	Aval Poliçeli İthalat Vesaik Mukabili İşlem	Yazarkasa POS

Kaynak: Ürün gamı TKBB ve Kuveyt Türk Katılım Bankası verileri analiz edilerek yazar tarafından hazırlanmıştır.

1.2.1. Katılım Bankalarında KOBİ Müşterilerine Sunulan İki Tasarruf Ürünü; Altın ve Sukuk

1.2.1.1. Altın ve Altın Bankacılığı

Altın, tarihin ilk dönemlerinden bu yana insanların kullandığı değerli metallerin başında yer alır. Bozulmaması, parıldaması ve az bulunur olması sebebiyle her dönemde talep edilen bir metal olmuştur. Türkiye’de kişi başına düşen ortalama altın miktarının 60 gram olduğu ve toplamda 3.500- 4.500 ton arasındaki bir birikim ile dünyadaki altın stokunun %8’ine sahip olduğu tahmin edilmektedir.⁷

Türkiye’deki bankaların altın bankacılığı departmanları bulunmakta ve çeşitli modellemelerle müşterilerine bu hizmeti sunmaktadırlar. Ülke ekonomisine fayda sağlaması bakımından yastık altında bulunan altınların ekonomiye kazandırılması büyük önem arz etmektedir. Katılım bankaları altın bankacılığını hizmetleri:

- Altın türü banka hesapları, (TL, USD, EURO)
- Altın katılma hesabı (getiri cinsi altın)
- Ziyet Altın hesapları
- Birikimli Altın Katılma Hesaplarıdır.

Özellikle son yıllarda katılım bankalarının altın bankacılığı tarafında aksiyonlar aldıkları görülmektedir. Buna somut bir örnek olarak Kuveyt Türk Katılım Bankası’nın müşterilerine sunmuş olduğu “Altın Günleri” uygulaması söylenebilir. Buradaki asıl maksat yastık altındaki toplumsal zenginliklerin ve tasarrufların finansal sisteme dahil edilmesine aracılık etmektir. Yastık altı olarak tabir edilen bu tasarrufların tam olarak hesaplanabilmesi mümkün olmamakla beraber yukarıda da bahsedildiği üzere ortalama 3.500 ile 4.500 ton bandında bir altın tasarrufundan bahsedilmektedir. Ortalama 4.500 tondan hesaplama yapılırsa 200 milyar TL’lik bir kaynağın finansal sistemlere dahil edilmesi söz konusudur. Bu kaynağın bankalar ve ilgili kurumlar aracılığıyla çeşitli finansal enstrümanlar ile beraber ekonomiye dahil edilebilmesi büyüme, istihdam, dış ticaret gibi ekonomik konularda orta ve uzun vadede toplumsal kazanca dönüştürülebilir. Katılım bankaları bu ürünlere yönelik

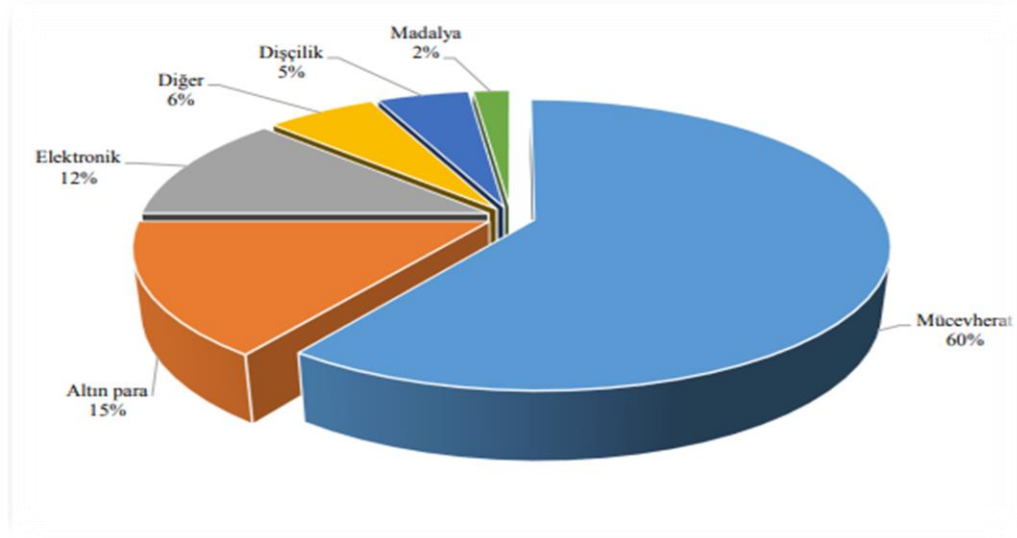
⁷ “Dünya Altın Stoklarının yüzde 8’i bizde”, <http://arsiv.ntv.com.tr/news/77633.asp> [19.08.2019].

gösterdikleri performans ve gayret ile katma değerli bir bankacılık faaliyeti yürütmektedir.

1.2.1.2. Altın Kredisi ve Altın Destek Kredisi

Altın Destek Kredisi kuyumculuk ile iştigal olan, altın işleyen, altın üzerinden işçilik geliri elde eden üretici firmalar, üretimin yanı sıra ihracat yapan firmalar ile yalnızca yurtiçi satış yapan kuyumculuk sektörü firmalarına finansman kaynağı sağlamak amacıyla kullanılır. Konvansiyonel bankalar bu işlemi müşterilerine nakit para vererek gerçekleştirmektedir. Katılım bankaları ise yine bir kontrol mekanizması oluşturarak bu sektörlerde faaliyet gösteren müşterilerine fiziksel olarak saf altın vermektedir. Bu altını katılım bankalarından kredi ile alan firma altını işleyerek istediği altın türüne dönüştürmekte (bilezik, yüzük vs.) ve satış geliri elde etmektedir. Bu şekilde sistematik yapılan bir bankacılık altının ekonomi içerisinde dönüşümünü sağlayabilmekte ve ülke ekonomisine reel katkılar sağlamaktadır.

Şekil 1.1: Altının Kullanım Alanlarının Dağılımı

Kaynak: www.mta.gov.tr, 2019.

Şekil 1.1’de görüldüğü üzere mücevherattan dişçilik sektörüne kadar altının işlenme ve kullanım alanları oldukça geniştir. Katılım bankalarının sunmuş olduğu altın günleri hizmeti ile yastık altındaki altınlar ekonomiye kazandırılmakta ve çeşitli sektörlerde altın kredisi yolu ile finansal kaynak olarak aktarılmaktadır. Sonuç olarak katılım bankalarındaki altın bankacılığı uygulamaları ülke ekonomisine destek sağlayan ve altının ekonomi içerisinde dolaşımını sağlayan bir modeldir.

1.2.1.3. Kira Sertifikaları (Sukuk)

Sukuk, sak kelimesinin çoğuludur ve eşit değerli sertifikalar anlamına gelmektedir. En basit şekliyle sukuk; bir varlığa sahip olmayı veya ondan yararlanma hakkını göstermektedir. Sukuk'ta yer alan hak-iddia sadece nakit akışı hakkı değil aynı zamanda mülkiyet hakkıdır. Bu, sukuku tahvil ve bonodan farklılaştırmaktadır. Geleneksel borçlanma araçları faiz taşıyan menkul kıymetlerden oluşurken, sukuklar temel olarak varlık sepetinde sahiplik hakkından oluşan yatırım sertifikalarıdır. Bölünmez hisselerle sahiplik yetkisini temsil ederler ve faizsiz bono olarak tanımlanmaktadır. Faizsiz bono olarak tanımlanmasının nedeni, dünya üzerinde şu ana kadar ihraç edilen sukukların tahvil-bonolar gibi sabit getiri vermesinden kaynaklanmaktadır. Her ne kadar birçoğunda getiri garanti edilmese de bir varlığa dayalı olarak çıkarılsa da çoğunlukla getirinin sabit olması ve dolayısı ile sukuk fiyatının hesaplanmasının tahvil-bono gibi olması bu şekilde ifade edilmesine sebebiyet vermiştir.

Sukuk, faiz ödemeyi veya faiz masrafı yüklemeyi yasaklayan, sektördeki danışma kurulu üyeleri tarafından onay verilmiş, İslami hukuk prensiplerine uygun menkul kıymetlerdir.⁸ Bir varlığa dayalı olarak çıkarılan ve faizsizlik prensibi kapsamında katılım bankaları tarafından icra edilen bu hizmet, katılım bankalarının KOBİ ve ticari müşterileri için de tercih edilir bir yatırım aracı haline gelmiştir. Konvansiyonel bankalardaki faiz getirisinden uzak olmak isteyen ve katılım bankalarının katılım hesaplarındaki getiriyi düşük bulan müşteriler için alternatif bir yatırım yöntemi olmuştur.

Katılım bankaları müşterilerine sunmuş oldukları sukuk ihraçları ile hem kendi öz sermayelerini güçlendirmek hem de sukuk ihraçlarına dahil olan müşterilerine yüksek getiriler sağlayabilmektedir. Kamunun ilgili kurumları ve katılım bankalarının iştirakleri tarafından kira sertifikalarının Türkiye'de finansal bir enstrüman olarak kullanılmaya başlandığı yıl olan 2010'dan bugüne kadar 85 milyar TL'lik kira sertifikası ihracı yapılmıştır. Türkiye Katılım Bankaları Birliği verilerine göre, yurt içi

⁸ "Kira sertifikaları (Sukuk) nedir?", <https://www.ktportfoy.com.tr/yatirimci-kilavuzu/sukuk-kira-sertifikalari/kira-sertifikalari-sukuk-nedir.34.aspx> [13.09.2019].

sukuk ihracı 56 milyar 897 milyon TL, aynı dönemde yurt dışı ihraç 10 milyar 276 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.⁹

1.2.2. Katılım Bankalarında KOBİ Müşterilerinin Hizmetine Sunulan Araştırmaya Konu Ürünler

Bu bölümde katılım bankalarında KOBİ müşterilerinin hizmetine sunulan araştırmada incelemesi yapılacak ürünler yer almaktadır.

1.2.2.1. İşletme Finansmanı

Katılım bankaları müşterilerinin ihtiyaç duyduğu mal veya hizmet alımının, banka tarafından satın alınan firmaya veya şahsa peşin olarak ödenmesinin ardından, finanse edilen tutarın belirlenen kâr ve vadelerde müşteri tarafından bankaya geri ödenmesine işletme finansmanı denir. Banka tarafından bu şekilde yapılan bir finansman yöntemi, paranın ekonomi içerisindeki döngüsünü sağlamakta ve sistem içerisinde amacına uygun kullanılmasına aracılık sağlamaktadır.

İşletme finansmanında temel kural katılım bankası müşterisinin bankasından finansman sağlarken bu finansmanı bankadan nakit para şeklinde tedarik etmemesidir. Direkt olarak bir ticaret yapması ve banka ile arasındaki finansman öncesinde anlaşılan şartlara uygun bir şekilde emtia ve hizmet alımı yapmasıdır. Bu kural aynı zamanda sağlanan fonun kullanımının bankanın temel prensibine uygunluk boyutunun en temel şartıdır. Ekonomik olarak bakıldığında; müşteri tarafından kullanılan fonun ekonomi ve piyasa içerisinde kalmasını sağlanmakta ve ticaret amacı dışında kullanımına izin vermemektedir. Bu kural katılım bankalarının temel prensiplerinden biri olup, her işlemde operasyonel süreçlerin doğru ve aksamadan yapılabilmesi adına bünyelerinde birçok operasyon personeli de istihdam ettirmektedirler.

Ayrıca katılım bankalarının müşterilerine sunmuş ve sunacak olduğu her ürünün katılım bankacılığı prensiplerine uygun olup olmadığını inceleyen ve banka personellerinin tereddütte kaldıkları durumda görüş bildiren bir Danışma Kurulu bulunmaktadır. Katılım bankalarındaki her ürün Danışma Kurulu’nun onayından geçmektedir. Herhangi bir tereddütün yer aldığı işlemlere aracılık edilmemektedir.

⁹ “Türkiye Sukuk İhracına Doymuyor”, <https://www.tkbb.org.tr/haber-detay/turkiye-sukuk-ihracina-doymuyor--aa> [13.09.2020].

Asıl amacı bankasına satın alacağı ürünü fonlanmasını sağlamak yerine katılım bankasından farklı amaçlar için para sağlamak olan bir müşterinin fark edilmesi halinde örneğe konu kişi ve kişilerin “kredi yasaklısı” konumuna getirilmesi söz konusudur. Katılım bankasının işletme finansmanını müşterisine sağlarken tek amacı; işlemin başında müşterisi ile detaylı olarak görüşerek akdin gerçekleşmesi, kullanılacak olan kredinin direkt satın alınan kişi veya firmaya katılım bankası tarafından ödenmesi şeklinde ticaretin yapılmasıdır.

1.2.2.2. Katılma Hesabı

Hesap sahibi ile banka arasında kâr–zarar ortaklığı çerçevesinde getirinin paylaşıldığı hesaptır. Konvansiyonel bankalardaki ismi vadeli hesap olarak bilinse de sistem olarak farklılıklar arz etmektedir. Katılma hesaplarında müşterilere net bir oran taahhüt edilmemekte olup, sadece bilgilendirme amaçlı önceki ay verilerine göre tahmini getiri bilgisi verilebilmektedir. Bu getiri bankanın o dönemdeki etmiş olduğu kâra ve dağıtacak olduğu kâra göre değişiklik gösterebilmektedir.

Konvansiyonel bankalarda müşterilere vadeli hesap kapsamında bir getiri oranı taahhüt edilir ve dönem sonunda kâr veya zarara bakmaksızın bu bedel müşteriye ödenir. Katılım bankalarının uygulamış olduğu bu sistem, faizsizlik prensibini benimsemiş veya faiz getirisinden uzak olmak isteyen her müşteri için yatırımlarının atıl olarak kalmadığı ve değerlendirildiği bir sistemdir.

Müslümanlar tarih boyunca ticaretin içerisinde yer alabilmek için çeşitli yöntemler aracılığıyla birbirleri ile ticaret yapmışlardır. Bir örnek vermek gerekirse; Milattan sonra (M.S.) 600’lü yıllarda kervanlar bulunmaktaydı. Kervana katılamayan yaşlılar ve hastalar ellerinde bulunan para, gümüş, altın vb. mübadele araçlarını kervana katılanlara vererek, kervan sonucunda edilen kâr neticesinde kendisine de pay verilmesini talep ederlerdi. Kervan sahipleri sermayedar olan ve kervana katılamayan kişilerden almış oldukları para, altın, gümüş vb. sermayeleri kervanda değerlendirir ve bundan kâr elde ederlerdi. Kervan bitip döndüklerinde ise sermayedarlara edilen kâra göre sermayelerini kazancı ile beraber öderlerdi. Katılım bankalarındaki katılma hesapları da benzer şekilde çalışmaktadır. Mudilerden ödünç olarak almış oldukları para, altın ve dövizleri, işletme finansmanı kapsamında müşterilerine fon olarak sağlamak ve işlemlerin neticesinde belli bir kâr elde etmektedirler. Bu kazancı daha sonra mudileri ile paylaşmaktadırlar. Katılım bankaları nezdinde açılacak olan katılma hesapları en az bir ay vadeli olabilmekte ve vade sonunda anapara ve kâr müşterinin

hesabına yatırılmaktadır. Bu hesaplar TL, dolar, avro ve altın cinsinden olabilmektedir.

1.2.2.3. Teminat Mektupları (Gayrinakdi Finansman)

Ulusal veya uluslararası gerçek ve tüzel müşteriler adına banka tarafından düzenlenen, bir mal veya hizmetin teslimi ve tamamlanması, bir işin neticelendirilmesi, bir taahhütün yerine getirilmesi konularında muhatap kuruluşa ithafen banka nezdinde verilen yazılı bir taahhüttür. Müşterilerin talebine istinaden TL veya YP cinsinden verilebilen teminat mektupları işin niteliğine göre kesin, geçici, avans veya özel metinli olarak düzenlenebilir. Konusu mal alımı, dış ticaret işlemleri, bayilik teminatı, taahhüt işleri, mahkeme, gümrük veya vergi dairesi işlemleri ile ilgili olabilen teminat mektuplarının türleri akreditifler, kabul-aval kredileri ve referans mektuplarıdır.

1.2.2.4. Akreditifler

Bir teminat mektubu türü olan akreditif, finansal bir kurum tarafından, akreditifi talep eden lehtara, bankanın müşterisiyle ön anlaşmasının ardından belirtilen belgeleri ibraz etmesi karşılığında, yine belirtilen miktardaki ödemenin yapılması için düzenlenen bir garanti belgesi niteliğindeki yazılı metindir. Aynı zamanda şartlı bir banka kredisi türüdür. Akreditifin tarafları arasında akreditif amiri, amirin bankası, muhabir banka ve lehtar yer almaktadır. Bu dört taraf arasında finansal bir hat oluşturularak yurtdışı ve yurt içi tedarik zincirlerinin sürekliliği devam ettirilebilmektedir.

1.2.2.5. Kabul –Aval Kredileri

İthalatçı firmaların ihracatçı tarafından keşide edilen poliçeyi kabul ederek, mallara ödeme yapmadan sahip olmasına olanak veren bir finansman türüdür. İhracatçıya yapılacak olan ödeme poliçe vadesinde yapılmaktadır. Firmalar açısından ödemelerin garanti altına alınacak olması, riskli işlemler olarak görülen ithalat ve ihracat işlemlerinde şeffaflık ve güvenilirlik sağlamaktadır. İthalatçı firmalar ise ithal edeceği ürün veya hizmeti eksiksiz şekilde satın almayı garanti etmiş olurlar.

1.2.2.6. Referans Mektupları

Referans mektupları, talep eden firmanın o bankadaki kredibilitesinin ve limit risk durumunun yazılı bir evrak ile muhatap firmaya verilecek şekilde banka tarafından düzenlendiği mektuplardır. İçeriği itibariyle ilgili firmanın o bankadaki limit ve risk durumunu gösterir.

1.2.2.7. Tarım Finansmanı

Devletin ve bankaların tarım ve hayvancılığı destekleyici teşvikleri, uygun maliyetli banka kredileri ve hibeleri bulunmaktadır. Katılım bankaları da KOBİ Bankacılığı birimlerinin altında Tarım Bankacılığı departmanları kurmuştur. Katılım bankalarının tarım finansmanı kapsamında yapmış olduğu işlemler;

- Bitkisel üretim finansmanı
- Süt hayvancılığı finansmanı ve yumurta tavukçuluğu finansmanı
- Besi hayvancılığı finansmanı
- Arıcılık ve yumurtacılık finansmanı
- Tarla alımı, traktör ve tarım ekipman finansmanlarıdır.¹⁰

Katılım bankaları konvansiyonel bankalardan farklı olarak Türkiye ekonomisi için stratejik bir sektör olan tarım ve hayvancılık için özel finansman modelleri ile müşterilerine hizmet sağlamaktadır. Bu sektörlerle sağlanan kredilerdeki en büyük avantaj bankanın bu sektörlerde faaliyet gösteren müşterilerine sunduğu kredilerin geri ödemelerinin müşteriler tarafından esnek ödemeli ve uzun ödemesiz dönemli bir şekilde yapılabilmesidir. Çünkü bu sektörlerde kullanılan kredilerin müşterilerin nakit akışına uygun verilmesi (hasat dönemleri vb. sebeplerden ötürü) müşteriler için en önemli konuların başında gelmektedir.

1.2.2.7.1. Tarım Bankacılığı – Tarım ’da Hollanda Örneği

Hollanda 2019 yıl sonu verilerine göre ABD’den sonra dünyanın en büyük tarım ürünleri ihracatçısı konumunda olan bir ülkedir. Hollanda’nın 2019 yıl sonu tarım ihracatı 94,5 milyon EURO olarak gerçekleşmiştir.¹¹ Ve bu ihracat ağırlıklı olarak üç kalem ürün üzerinden gerçekleşmiştir. Bu ürünler; lale, karanfil ve gül’dür. Türkiye’nin 2019 yıl sonu ihracat rakamı 180 milyar USD olarak gerçekleşmiştir. Hollanda’nın ise sadece tarım ürünlerinden elde ettiği döviz geliri 94,5 milyar Euro’dur. Hollanda’nın yüz ölçümü 41.543 m2’dir. Yani yüz ölçümü 38.853 m2 olan

¹⁰ “Tarım Bankacılığı”, <https://www.kuveytturk.com.tr/kobi/tarim-bankaciligi/tarim-ve-hayvancilik-finansmani> [20.09.2020].

¹¹ Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı Verileri, <https://ticaret.gov.tr/blog/ulkelerden-ticari-haberler/hollanda/hollanda-tarim-urunlerinde-rekor-ihracat> [21.04.2020].

Konya ilinden sadece 3.000 m² büyüklüğe sahiptir. Hollanda açısından bakıldığında bu kadar küçük topraklar ile bu derece büyük bir tarım ihracatı rakamlarına ulaşmak incelenmesi gereken bir durumdur. Türkiye Cumhuriyeti 783.562 m² alana yayılmış ve verimli topraklara sahip bir devlettir. Hollanda örneğinde olduğu gibi, sahip olunan kaynakların farkında olup buna gereken önemi vererek ticaret hayatını yeniden şekillendirmek gerekliliktir. Katma değeri yüksek ürünler üretebilmek adına çalışmak olması gereken bir durumdur. Fakat öncesinde doğal kaynakları işlemek, tarım ihracatını ve sonuç olarak ülke ihracat rakamlarını yüksek seviyelere ulaştırabilecektir. Tarım Bankacılığı alanında çalışmalar yapan katılım bankaları ülke topraklarının değerlendirilmesi için uğraşan çiftçilerin yanında olmaktadır. Katılım bankacılığı ürünlerinden biri olan “Tohum Kart” ürünü bunun somut bir göstergesidir. Türkiye Cumhuriyeti’nin ticari gündemlerinden biri olan tarım faaliyetleri katılım bankaları için de gündemdeki konular arasındadır.

1.2.2.8. Yatırım Fonu

Yatırım Fonları bir havuzda toplanan birikimlerin profesyonel fon yöneticisi tarafından riskin hisse senedi, kira sertifikası gibi çeşitli sermaye piyasası araçlarına dengeli bir şekilde dağıtılması suretiyle yatırımla değerlendirilmesi işlemidir. Fona katılan katılımcı, katılım miktarı kadar getiriden istifade eder. Yatırım fonlarının genel özellikleri:

- Yatırımcıların birikimlerinin pay (hisse) senedi, kira sertifikası vb. sermaye piyasası araçlarında değerlendirilmek üzere bir havuz içerisinde toplanması ve profesyonel yöneticiler tarafından yönetilmesi esasına dayalı kolektif bir yatırım aracıdır.
- Tasarruf sahipleri uzmanlık gerektiren menkul kıymet yatırımlarından profesyonel fon yöneticisi aracılığıyla istifade edebilmektedir.
- Değerlendirilmelerinde farklı sermaye piyasası araçları, piyasa riskinin dağıtılması ve güvenli bir yatırım haline dönüştürülmesi için, kullanılmaktadır.
- Kolaylıkla nakde çevrilebilir bir yatırım aracı olarak görülebilir.

- Malvarlığı, kurucu ve yöneticinin mal varlığından ayrı olarak İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş. (Takas bank) güvencesi altındadır.¹²

Yatırım fonları, genel yatırımcı ve nitelikli yatırımcıya sunulmak üzere iki çeşit fonlardan oluşur. Yukarıdaki başlıklardan biri olan katılma hesaplarındaki mevduat değerlendirmesi en az bir ay olabilirken, katılım bankalarının kurmuş olduğu fonlar aracılığıyla banka müşterileri bir günlük bile getiri elde edebilmektedirler.

1.2.2.9. DBS, DTS, Ana Bayi ve Alt Bayi Kavramları

Doğrudan borçlandırma sistemi (DBS) ve doğrudan tahsilat sistemi (DTS) son yıllarda bankacılıkta sık sık kullanılan tahsilat yöntemleridir. Bayilik sistemi ile çalışan ana firmaların alacakları için garantörlük sağlayan, aynı zamanda alt bayiye de çeşitli ödeme kolaylıkları ve alternatifleri sunan ödeme sistemidir. Özellikle son yıllarda ürün veya hizmet üreten firmaların en önemli gündemlerinden birisi tahsilattır. Tahsilat firmaların nakit döngüleri ve faaliyet döngüleri için büyük önem arz etmektedir. Firmaların batmasındaki veya konkordato almasındaki en büyük meselelerden birisi tahsilat problemleri ve şüpheli duruma düşen alacaklardır. Bu nedenle üretim yapan firmalar ve ürünü talep eden firmalar için bankalar tarafından daha garantili ödeme ve tahsilat sistemleri geliştirilmiştir. Katılım bankaları tarafından müşterilere sunulan bir hizmet olan DBS ve DTS sistemleri için bu bankaların genel müdürlüklerinde İşlem Bankacılığı departmanı adı altında sadece DBS ve DTS işlemleri ile ilgilenen banka personelleri istihdam edilmektedir.

Bir diğer DBS sistemlerinden biri olan “Katkı Paylı DBS”, ana firmaya banka ile yapılan anlaşma şartları dahilinde faturalarını tahsil etme imkânı sunarken alt bayiler için de yapacakları alımlarda herhangi bir ücret ve komisyon ödemediği veya uygun finansman oranlarıyla taksitlendirme imkânı sağlamaktadır. Bu sistemler ürün tedarikini sağlayanın da ürünü satanın da bir nevi garanti altına alındığı ve tahsilat stresinin azaltıldığı bir sistemdir.

¹² “Yatırım Fonları”, <https://www.kuveytturk.com.tr/bireysel/yatirim/sermaye-piyasasi-urunleri/yatirim-fonlari> [24.09.2020].

1.2.2.10. Eximbank Kredileri

Eximbank, bulunduğu ülkelerde ihracatçı şirketlere destek sağlayarak ülkeye giren dövizin artmasına yardımcı olur ve ülkede uluslararası ticaretin gelişmesine katkıda bulunur. Türkiye’de 1980’li yıllarda uygulanmaya başlayan ihracata dayalı iktisadi politikalarla döviz kazandırıcı faaliyetler ve ülkeye getirilen döviz mühim bir konu haline gelmiştir. 1987 yılında Devlet Yatırım Bankası adını Türk Eximbank olarak değiştiren banka özel hukuk hükümleri çerçevesinde Türk Eximbank olarak faaliyetlerini sürdürmeye devam etmektedir. Eximbank’ın görevleri:

- İhracat yapan firmalara uygun maliyetlerde finansman desteği sağlamak
- Ticari bankalar tarafından verilen krediler için teminat sağlamak ve teminatlar neticesinde firmalara finansman modelleri üretmek
- İhracatın gerçekleştirilmekte olduğu ülkede meydana gelebilecek herhangi bir siyasi ve ticari risk unsurlarının teminatını sağlamak, riski minimize edici finansal faaliyetlerde bulunmaktadır.

Son yıllarda ihracata dayalı büyüme ve ihracat kredilerinin artışı neticesinde ülke ekonomisi 2018 yılı ihracat rakamı rekor seviyesine ulaşarak 168 milyar 88 milyon dolarla olarak gerçekleşmiştir. Buna karşılık 2018 yılı ithalat rakamı ise 223 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 2019 yılına bakıldığı zaman ihracatın 171 milyar dolar, ithalatın da aynı yıl 202 milyar dolar olarak gerçekleştiği görülmektedir.¹³

Katılım bankaları da ihracatçı KOBİ ve ticari müşterileri için Eximbank kredileri kullanmaktadır. Buradaki finansman maliyetleri çok daha uygun olup, bu uygun maliyetler sayesinde büyük yatırımlara öncülük edilebilmektedir.

Katılım bankalarının ihracatçı müşterilerine vermiş oldukları Eximbank kredileri, Sevk Öncesi İhracat Kredisi şeklinde gerçekleşmektedir. İhracata hazırlık kredisi ismi ile de anılmaktadır. Örneğin; İstanbul’da faaliyet gösteren ve Almanya’ya gömlek ihracatı gerçekleştirecek olan bir tekstil firması bu üretim için pamuk, iplik olmak üzere bir hammaddeye ihtiyaç duymaktadır. Bu hammaddeyi öz kaynakları ile finanse etmesi KOBİ’ler için her zaman mümkün olmayabilir. Bu durumda katılım bankalarından herhangi birine başvurarak bu ham maddelerin Sevk Öncesi İhracat

¹³ “TÜİK İhracat Rakamları”, <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/ihracat-rakamlari-aciklandi/1719815> [06.04.2020].

Kredisi ile Eximbank tarafından finanse edilmesini sağlayabilir. TL ve döviz kredi maliyetleri Eximbank aracılığı ile finanse edildiği zaman çok daha uygun maliyetli kredileri kullanılabilmektedir. Katılım bankaları da bu kredilerde müşterisi ile Eximbank arasında aracı görevi görmekte olup başvuru süreçlerini takip etmektedir.

Tablo 1.3: Katılım Bankaları Sevk Öncesi İhracat kredileri kâr payı oranları (TL)

Kredi Türü	Vade	Kar Payı (%)
Sevk Öncesi İhracat Kredisi -Katılım Bankası	120 gün tek taksit	10,65
	180 gün tek taksit	10,65
	360 gün 2 taksit	10,65
Yurtdışı Fuar Katılım Kredisi	360 gün 2 taksit	10,65

Kaynak: www.eximbank.gov.tr, 2019.

Tablo 1.4: Katılım Bankaları Sevk Öncesi İhracat Kredileri Kâr Payı Oranları (USD, EURO)

Kredi Türü	Para Birimi	Vade	Kar Payı (%)
Sevk Öncesi İhracat Kredisi-Katılım Bankası	USD	120 gün tek taksit	LIBOR+3,00
	USD	180 gün tek taksit	LIBOR+3,00
	USD	360 gün tek taksit	LIBOR+3,00
	Euro	120 gün tek taksit	EURIBOR+3,00
	Euro	180 gün tek taksit	EURIBOR+3,00
	Euro	360 gün tek taksit	EURIBOR+3,00

Kaynak: www.eximbank.gov.tr, 2019.

Merkez Bankası'nın politika faizinin %19,75 olduğu günlerde bankaların kredi oranları yıllık ortalama %20-%22 bandında olmaktadır. Fakat Eximbank kredilerindeki maliyetler yukarıda görüleceği üzere TL'de %11 seviyelerindedir. Bu durum kâr marjlarının çok düşük olduğu ihracatçı firmalar için bir fırsat maliyeti olmaktadır. Özellikle katılım bankalarının finans modeli ile beraber direkt olarak hammadde ve yatırım tedarikleri sağlanmakta olup, ucuz yollu maliyetler ile beraber belirlenen vadelerde finansmana erişebilmektedirler.

1.2.2.11. Vadeli İhracat Finansmanı

Vadeli İhracat Finansmanı (VİF) işlemleri yurt dışı satışlarında akreditif ve avalli poliçe kabul ederek tahsilat yapan ihracatçı firmaların, vade sonunu beklemeden tahsilatlarını peşin olarak yapabilecekleri finansman şeklidir. Buradaki amaç ihracatçıya ithalatçı tarafından açılmış olan akreditif ve poliçeleri vadesinden önce kaynak olarak sağlayarak ihracatçının vade ve tahsilat endişesini ortadan kaldırmaktır.

VİF işlemlerinin müşterilere sağladığı önemli bir kolaylık ise; ihracatçı müşterinin bankada herhangi bir limiti ve genel kredi sözleşmesi bulunmadan da bu ürünü kullanabilmesi ve operasyonel zaman kaybına uğramamasıdır. Pratik olması ürünün en önemli özelliklerinden biridir. Müşterinin tek şartı firması adına açılmış olan akreditif veya poliçeyi bankasına bildirmesidir.

1.2.2.12. İhracat Taahhütlü Krediler

İhracatın finansmanı yöntemlerinden bir diğeri ihracat taahhütlü kredilerdir. İhracatçılara ve ihracatçılara ürün veya hizmet temin eden imalatçı firmalara sağlanan bir finansman türüdür. Banka Sigorta Muamele Vergisi (BSMV) muafiyeti bulunmaktadır. İhracatçı müşteri tarafından bankaya verilen bir taahhütname ile BSMV'nin ödenmediği kredi türüdür.

BSMV, bazı istisnai krediler (mortgage kredileri, kont kredileri) hariç banka müşterisinin kullanmış olduğu kredi faizi veya kâr payı üzerinden %5 oranında tahsil edilen vergi türüdür. İhracat Taahhütlü Krediler de bu muafiyet kapsamına girmekte olup devletin ihracatçıları desteklemek amacıyla bu vergiden feragat ettiği kredilerdir.

Bankanın almış olduğu taahhütnamenin içeriğinde, bankadan kullanılması talep edilen kredi tutarı kadar iki yıl içinde ihracat yapılması ve bunun bankaya ihracata dair gümrük beyannamesi ile bildirilmesi şartları bulunmaktadır. Bu şartları kabul eden

ihracatçı müşteriler katılım bankalarına başvurarak vergi muafiyeti ile döviz kredisini kullanabilmektedirler. Vergi muafiyeti kredi maliyetlerini düşüren bir unsur olması sebebiyle tercih edilen bir finansman modelidir.

1.2.2.13. Tedarikçi Finansmanı

Ürün veya hizmeti üreten veya aracılık yapan firmalar bunu belli bir vadede satarlar. Bu vade düzenine göre nakit akışlarını, finansal faaliyetlerini, gelir gider dengelerini ve yatırım planlarını yaparlar. Tahsilatta herhangi bir problem oluşması halinde bir tedarik zincirinin tüm halkaları bundan olumsuz etkilenir. Firmalar batır, konkordatolar artar, ekonomik bir bunalımlar dizisi yaşanır. Bu ve buna benzeri sebeplerden ötürü ekonomik hayatının en büyük ve en önemli olgusu tahsilattır. Tahsilat sistemlerinin daha sağlıklı yürütülebilmesi adına bankalar tarafından çeşitli tahsilat modelleri piyasa sürülmektedir. Bunun en büyük ve en yenilikçi örneklerinden biri “Tedarikçi Finansmanı” ürünüdür. Tedarikçi finansmanı, tedarikçilerin alacaklarının karşılığı olan nakit ihtiyaçlarını önceden anlaştıkları bir vadede karşılayabilmelerini, alıcı firmaların da ödemelerinde esneklik imkânını kullanarak etkin satın alma yöntemi ile tedarik zincirinin kesintisiz bir şekilde işlemlerini sağlayan murabaha temelli (peşin alış, vadeli satış) finansman ürünüdür. Bu tür bir finansman modelinin tedarikçi açısından da alıcı açısından da belli başlı kayda değer avantajları bulunmaktadır.

Tedarik zinciri yönetimi, ekonomik refah ve kalkınma anlamında yönetilmesi gereken en önemli faktörlerdendir. Bu yönetimin alıcı ve tedarikçi tarafından sağlıklı bir şekilde sağlanabilmesi için katılım bankaları bu faaliyetlere destek olmaktadır. 2019 yılında Kuveyt Türk Katılım Bankası tarafından reel ekonominin finanse edilmesi amacıyla katılım bankacılığı sektörüne kazandırılan bu ürün, diğer katılım bankalarının da odağında olup konu ile alakalı araştırma ve geliştirmelerini sürdürmektedirler.

İKİNCİ BÖLÜM

KATILIM BANKALARINDA KOBİ MÜŞTERİLERİNİN HİZMETİNE SUNULAN ÜRÜNLERİN TÜRKİYE EKONOMİSİNE KATKILARI

Çalışmanın bu kısmında tasarruf ürünleri içerisinde yer alan altın bankacılığı ve sukuk, katılım bankacılığına özgü ürünler arasında yer alan işletme finansmanı ve katılma hesapları, dış ticaret ürünleri arasında yer alan Eximbank kredileri, ihracat taahhütlü krediler ve vadeli ihracat finansmanı ürünleri, tahsilat sistemleri içerisinde yer alan DBS-DTS ve tedarikçi finansmanı ürünlerinin müşteriler tarafından kullanımı neticesinde ülke ekonomisine ne tür katkılar sağlandığı incelenecektir.

2.1. Altın Bankacılığı ve Kira Sertifikası (Sukuk) Ürünleri

2.1.1. Altın Bankacılığı

2000’li yıllardan sonra bankaların altını bir kaynak olarak bilançolarına eklemesi ve altın bankacılığına yönelik özel çalışmaları ile bankacılık ve ekonomi içerisinde altının kullanımı yaygınlaşmıştır.

Şekil 2.1: Katılım Bankalarının Altın Hesaplarındaki Payı

Kaynak: www.katilimdunyasi.com, 2020.

Katılım bankacılığının toplam bankacılık içerisindeki payı %6’larda iken altın bankacılığındaki payları %20 seviyelerindedir. Bunun temel sebebi katılım bankacılığı müşterilerinin çoğu tasarruf amacı ile faizsiz enstrümanları tercih ederek altın biriktirmektedirler.

Türkiye ekonomisi dışa bağımlı olan, her zaman ithalatı ihracatından fazla olan ve dış ticaret açığı veren bir ülkedir. Bu açığın bir şekilde finanse edilmesi ve bir denklik

sağlanması gerekmektedir. Burada tasarruflar devreye girmektedir. Altın alınarak tasarruf yapılması hem milli bir gelenek olması hem de faizsiz bir enstrüman olması nedeniyle tercih edilmektedir. Katılım bankaları güçlü bir altın bankacılığı mekanizması ile bu alanda da faaliyetlerini yürütmektedir. Bu sayede yastık altında atıl olarak duran altınlar ülke ekonomisine kazandırılmaktadır. Türkiye’deki tüm katılım bankalarının altın üzerine özel çalışmaları bulunmaktadır. Bu çalışmalara, altın günleri uygulaması iyi bir örnektir. Önceden belirlenmiş günlerde İstanbul Altın Rafinerisi’nden altın eksperleri gözetiminde katılım bankaları altın alımı gerçekleştirmektedir. Bu eksperler gelen müşterilerin altınlarını (bilezik, altın takı, çeyrek altın vs.) 24 ayar üzerinden hassas terazi ile tarttıktan sonra müşterilerin bankadaki hesabına gram altın olarak veya anlık altın gram fiyatı üzerinden istedikleri para biriminde hesaplarına yatırmaktadırlar. Bu şekilde yastık altında saklanan altınlar güvenli bir şekilde ülke ekonomisine kazandırılmaktadır.

Tablo 2.1: Vatandaşların Bankalardaki Altın Mevduatı Miktarları

	Değer (Milyon USD)	Miktar (Ton)
23 Şubat 2018	6.054	141.8
22 Şubat 2019	7.903	184.9
27 Aralık 2019	12.683	261.2
23 Şubat 2020	17.232	338.1

Kaynak: www.indigodergisi.com, 2020.

2019 yılında kıymetli maden hesapları 52 milyar TL’yi aştığı yukarıda bahsedilmişti. Aynı yıl katılım bankaları tarafından toplanan altınların miktarı ise 15 milyar TL seviyesinde gerçekleşmiştir.¹⁴ Bu rakamın finansal sisteme ve reel ekonomiye kaynak olarak aktarılması ve katılım bankacılığı prensiplerine uygun şekilde murabaha

¹⁴ “Altın Hesaplarına İlgi Arttı”, <https://www.yeniakit.com.tr/haber/yatirimcilar-birikimlerini-katilim-bankalarina-yonlendiriyor-altin-hesabina-ilgi-artti-818122.html> [17.04.2020].

yöntemleri ile kredi olarak kullandırılması ülke ekonomisine somut ve pozitif yönlü bir katkıdır. Sistemin tam bütünleşmiş bir şekilde ve fayda esasına dayalı çalışabilmesi için bir kişinin tasarruf amacı ile almış olduğu altını çeşitli yöntemler aracılığıyla bankaya yatırması ve başka bir kişinin veya bir firmanın da bu tutarı bankadan borç (kredi) olarak alıp işini büyütmesi, makine yatırımı yapması, ikamet amaçlı konut alması gibi ihtiyaca dayalı sebepler şeklinde kullanması ekonomik faydanın oluşumu için en önemli olgulardan biridir.

2.1.2. Kira Sertifikası İhraçları (Sukuk)

Sukuk, yani kira sertifikaları, bankaların sermaye yapılarını güçlendiren bir yöntem olmakla beraber, bu yatırımı tercih eden ticari ve bireysel müşterilere de faizsiz bankacılık sistemine entegre yüksek kâr elde etme fırsatı sunan bir yatırım aracıdır.

Katılım bankaları faizsizlik prensibi ilkesine uygun olarak çalıştıkları için gecelik repo faizi, merkez bankası faizi vs. ürünleri ile bilançodaki pasiflerini yani mevduatlarını değerlendiremezler. Konvansiyonel bankalar her türlü repo işlemini gerçekleştirebildikleri için mevduatı değerlendirme yöntemleri ve miktarları çok daha fazladır. Fakat katılım bankaları çalışma kuralları gereği konvansiyonel bankaların gerçekleştirmiş oldukları mevduat değerlendirme faaliyetlerini gerçekleştiremezler. Sukuk katılım bankalarındaki mevduat değerlendirme yöntemlerinden biridir. Bankanın ihraç edeceği sukuk miktarı müşterilerinden gelen taleplerle belirlenir ve belli bir vade sonunda anapara ile beraber müşteri hesaplarına ödenir.

Sukuk ihracı gerçekleştirecek olan banka gelen taleplerin yoğunluğu neticesinde elinde ciddi bir sermaye bulundurabilir. Bu durum bankanın sermaye yeterlilik rasyosundan, özsermaye kârlılık oranlarına kadar birçok rasyosunu olumlu anlamda etkiler. Katılım bankaları tarafından son yıllarda sık sık gerçekleştirilen sukuk ihraçlarına müşteriler tarafından yoğun talep olmaktadır. Bu taleplerin neticesinde banka bir sermaye elde etmekte ve müşterileri ile elde ettiği kârı paylaşmaktadır. Bankacılık sistemindeki sermaye güçlülüğü, milli ekonomi için büyük önem arz etmektedir. Bankacılık sisteminin gelişmesinde son dönemde önemli rol oynamış olan sukuk ihraçları, bankanın elinde bulundurduğu pasiflerin büyümesine imkân vermektedir. Bu pasiflerin büyümesi piyasa için de önemlidir. Çünkü bankanın elinde bulundurduğu mevduat ne kadar fazla olursa piyasaya sunacağı kredi tutarı da o kadar fazla olacaktır. Katılım bankaları reel ekonomik faaliyetlere kredi vererek destek

olduğu için sukuk ihraçları milli ekonomi için etkili bir finansal kaynak haline gelmektedir.

Vatandaşlar açısından da sukuk ihraçları önemli bir yatırım alternatifidir. Katılım bankaları müşterilerinin tasarruf ve yatırımlarını değerlendirme yöntemleri faizsizlik ilkesine uygun olacak şekilde çok da geniş değildir. Aynı zamanda bu tasarruf sahipleri tasarruflarının atıl olarak kalmasını da istememektedirler. Bu durumda kullanılabilecek olan yatırım araçlarından birisi katılım bankaları sukuk ihraçlarıdır. Son yıllarda katılım bankalarındaki mevduatın aylık getiri oranı ortalama %15 bandında iken sukuk getirileri ortalama %20 ile %25 bandındadır. Bu sebeple katılım bankası müşterileri sukuk ürününe yoğun ilgi duymaktadırlar.

Katılım bankaları sukuk faaliyetlerinin profesyonelce sunulması adına bu alana yatırım yapmakta ve bu alanda eleman istihdam etmektedir. Bu elemanlar bankanın gerçekleştirmiş olduğu ve gerçekleştireceği tüm sukuk faaliyetlerini takip ederek sahada bulunan personellere bu konuda destek olmaktadır.

Hazine ve Maliye Bakanlığı aracılığıyla gerçekleştirilen sukuk ihraçları da özellikle son yıllarda oldukça dikkat çekmektedir.

Tablo 2.2: Katılım Bankası Sukuk İhraçları (Milyon TL)

Yıllar	Albaraka Türk	Kuveyt Türk	Türkiye Finans	Vakıf Katılım	Ziraat Katılım	Toplam
2013	-	150	-	-	-	520
2014	-	287	299	-	-	870
2015	-	1.524	1.050	-	-	2.574
2016	350	1.724	985	-	300	3.359
2017	900	2.330	1.258	1.620	1.100	7.208
2018	3.339	5.100	4.278	4.367	3.454	20.538
2019	8.990	5.891	8.440	9.012	8.150	40.484

Mart 2020	2.000	1.085	700	2.300	2.100	8.185
Toplam	15.578	18.091	17.010	17.300	15.104	83.737

Kaynak: www.tkbb.org.tr, 2020.

Türkiye’de faaliyet gösteren tüm katılım bankaları sukuk ihraçlarında bulunmuş olup 2020 Mart itibariyle toplamda 83.737.505.623 TL cinsinden sukuk ihracı gerçekleştirmişlerdir. Bu rakam bankalara sermaye olarak gelmiş olup, tasarruf sahiplerine itfa günü sonunda anaparaları + kâr payları ile beraber ödenmiştir. Tasarruf sahipleri firma veya gerçek kişiler bu sayede sermaye piyasası araçlarında yatırımlarını değerlendirmiş ve bu bedel ekonomik döngü içerisinde yerini almıştır.

Tablo 2.3: Hazine ve Maliye Bakanlığı TL Cinsi Toplam Kira Sertifikası İhraçları

ISIN Kodu	Valör Tarihi	İtfa Tarihi	Vade (Yıl)	Kira Oranı (%)	Miktar (Bin TL)
TRD011014 T17	3.10.2012	1.10.2014	2	3,7	1.624.483
TRD180215 T17	20.02.2013	18.02.2015	2	2,85	1.515.327
TRD190815 T10	21.08.2013	19.08.2015	2	4,5	1.817.300
TRD170216 T17	19.02.2014	17.02.2016	2	5,3	1.332.820
TRD280916 T17	1.10.2014	28.09.2016	2	4,84	1.839.964
TRD150217 T18	18.02.2015	15.02.2017	2	3,9	1.801.515

TRD160817 T11	19.08.2015	16.08.2017	2	4,98	1.588.784
TRD140218 T18	17.02.2016	14.02.2018	2	5,32	1.900.352
TRD140721 T18	20.07.2016	14.07.2021	5	4,7	907.500
TRD260918 T17	28.09.2016	26.09.2018	2	4,4	1.102.839
TRD220921 T16*	28.09.2016	22.09.2021	5	1,12	1.066.565
TRD211118 T18	23.11.2016	21.11.2018	2	5,08	1.285.000
TRD130219 T18	15.02.2017	13.02.2019	2	5,52	2.023.445
TRD190619 T18	21.06.2017	19.06.2019	2	5,36	503.000
TRD100822 T10	16.08.2017	10.08.2022	5	5,38	1.183.520
TRD121022 T14*	18.10.2017	12.10.2022	5	1,4	550.000
TRD120220 T16	14.02.2018	12.02.2020	2	6,36	1.876.205
TRD070623 T16*	13.06.2018	7.06.2023	5	1,58	436.600

TRD230920 T24	26.09.2018	23.09.2020	2	12,2	1.700.000
TRD181120 T19	21.11.2018	18.11.2020	2	8,95	3.240.870
TRD100221 T17	13.02.2019	10.02.2021	2	8,8	1.479.130
TRD160621 T17	19.06.2019	16.06.2021	2	10,55	1.605.960
TRD180821 T13	21.08.2019	18.08.2021	2	7,4	846.500
TRD301024 T10*	6.11.2019	30.10.2024	5	1,63	1.721.400
TRD151221 T10	18.12.2019	15.12.2021	2	5,75	1.948.180
TRD260122 T19	29.01.2020	26.01.2022	2	4,88	2.925.980
TRD090222 T19	12.02.2020	9.02.2022	2	4,89	2.204.680
TRD230322 T10	25.03.2020	23.03.2022	2	5,33	600.000
Toplam					42.627.919

Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı, www.hmb.gov.tr, 2020.

Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın gerçekleştirmiş olduğu TL cinsi sukuk ihraçları ile devlete yaklaşık 43 milyar TL fon kaynağı sağlanmıştır.

Tablo 2.4: Hazine ve Maliye Bakanlığı Altın Cinsi Kira Sertifikaları

Valör Tarihi	İtfa Tarihi	Vadesi (Gün)	Kira Oranı (Dönem) (%)	İhraçta Kabul Edilen Altın Miktarı (1000/1000 safılık) (Gram)
11.10.2017	9.10.2019	728	1,20	171.854,055
18.10.2017	16.10.2019	728	1,20	297.892,267
25.10.2017	23.10.2019	728	1,20	322.772,912
01.11.2017	30.10.2019	728	1,20	526.022,386
04.04.2018	1.04.2020	728	1,20	197.341,350
11.04.2018	8.04.2020	728	1,20	214.832,848
18.04.2018	15.04.2020	728	1,20	311.782,044
25.04.2018	22.04.2020	728	1,20	389.469,962
19.09.2018	16.09.2020	728	1,20	190.660,454
26.09.2018	23.09.2020	728	1,20	193.587,511
03.10.2018	30.09.2020	728	1,20	176.683,422
10.10.2018	7.10.2020	728	1,20	187.354,798
17.10.2018	14.10.2020	728	1,20	185.824,786
24.10.2018	21.10.2020	728	1,20	158.065,911
31.10.2018	28.10.2020	728	1,20	179.928,005
26.12.2018	23.12.2020	728	1,20	100.215,651

02.01.2019	30.12.2020	728	1,20	90.186,847
09.01.2019	6.01.2021	728	1,20	93.694,296
16.01.2019	13.01.2021	728	1,20	97.949,448
23.01.2019	20.01.2021	728	1,20	64.562,801
30.01.2019	27.01.2021	728	1,20	86.378,972
06.02.2019	3.02.2021	728	1,20	77.337,883
09.10.2019	6.10.2021	728	1,00	46.783,064
16.10.2019	13.10.2021	728	1,00	75.773,676
23.10.2019	20.10.2021	728	1,00	85.166,810
30.10.2019	27.10.2021	728	1,00	131.977,409
27.02.2019	24.02.2021	728	1,00	24.172.530,000
21.06.2019	18.06.2021	728	1,00	7.969.950,000
20.09.2019	17.09.2021	728	1,00	16.877.190,000
11.10.2019	9.10.2020	364	0,87	12.598.690,000
01.11.2019	30.10.2020	364	0,75	3.004.900,000
03.02.2020	31.01.2022	728	0,38	14.578.740,000
06.03.2020	5.03.2021	364	0,50	7.514.240,000
Toplam				91.370.339,57

Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı, www.hmb.gov.tr, 2020.

Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından gerçekleştirilmiş olan yukarıdaki ihraçlara bakıldığı zaman devlet ekonomisine büyük bir kaynak sağlandığı görülmektedir. En çok gerçekleştirilmiş olan ihraç yaklaşık 92 ton altın ile Altına Dayalı Kira Sertifikası

ihraçları olmuştur.¹⁵ Devlet de vatandaşların altınlarını ülke ekonomisine kazandırmak ve bunun yastık altından çıkarak milli ekonomiye kaynak olabilmesi için Altına Dayalı Kira Sertifikası faaliyetlerini yoğun olarak gerçekleştirmiştir.

Tablolardan ve analizlerden anlaşılabacağı üzere ekonomik büyüme faaliyetlerini belli bir ivme üzerine gerçekleştirebilmek ve gelişmiş ülke ekonomileri ile rekabet edebilme adına katılım bankaları ve devlet çeşitli enstrümanlar ile kaynakları kullanabilmek ve bu kullanımın neticesinde belli bir ekonomik refaha ulaşabilmek için çabalamaktadırlar. Sukuk da bu refahın sağlanabilmesi adına önemli bir enstrümandır. Devletin yapmış olduğu bu ihraçlar, iyi bir gelir kaynağı ve sermaye kapısı olurken, ülke vatandaşları için de kazançlı ve güvenilir bir yatırım aracı olmaktadır.

2.2. İşletme Finansmanı ve Katılma Hesabı Ürünleri

2.2.1. İşletme Finansmanı

İşletme finansmanı katılım bankacılığı murabaha sisteminin temelini oluşturan bir finansman modelidir. Murabaha bir mal veya hizmeti peşin alıp vadeli satmaktır. Murabahanın aşamaları:

- Müşteri almak istediği malı bulur.
- Katılım bankasına mal veya hizmeti satın almak üzere başvurur.
- Katılım bankası malın alım satıma uygun olup olmadığını ve müşterinin ödeme kabiliyetini araştırır.
- Katılım bankası kurumsal işlemlerin tamamında satıcıya sipariş formu gönderir.
- Müşterisine malı alması için vekalet verir.
- Katılım bankası malın alındığına dair evraklar ulaşınca satıcıya ödeme yapar.
- Katılım bankası malı müşterisine taksitli bedelle satar.

Katılım bankası müşterisinin bankadan finansman sağlayabilmesi için yukarıdaki aşamaların tamamının doğru bir şekilde gerçekleşmiş olması gerekir. Aksi takdirde katılım bankası prensipleri gereği işlem gerçekleştirilmez. İmalattan ihracata, hizmet sektöründen taşımacılık sektörüne kadar tüm işletmelerin %99,8'i KOBİ statüsündeki işletmelerdir. İstihdamın %76,7'sini sağlayan KOBİ'lerin toplam

¹⁵ Hazine ve Maliya Bakanlığı Borçlanma Genel Müdürlüğü,
<https://www.hmb.gov.tr/borclanma-genel-mudurlugu-istatistikler> [18.04.2020].

kredilerdeki payı son yıllarda %5'ten %25'e yükselmiştir. Bu oran göstermektedir ki KOBİ'lerin krediye ulaşma imkânı ve böylelikle yatırım yapma imkânları son yıllarda önemli oranda artmıştır.

Tablo 2.5: 2020 Şubat Dönemi Bankacılık Sektörü KOBİ Kredilerine Ait Veriler

KOBİ Kredileri (milyon TL)	Toplam Nakdi Krediler	Toplam Takipteki Krediler	Gayri Nakdi Kredi TP	Gayri Nakdi Kredi YP	Toplam Gayri Nakdi Krediler
Toplam KOBİ Kredileri	641.086,56	63.249,14	162.850,05	49.937,23	212.787,28

Kaynak: www.bddk.org.tr, 2020.

Tablo 2.5'de 2020 Şubat dönemine ait BDDK verilerine göre KOBİ kredilerinin toplamı yer almaktadır. KOBİ kredilerinin toplamı 641.086 milyon TL olduğu görülmektedir. Bu tablolardan aşağıdaki sonuçlar çıkarılabilir:

- Toplam krediler: 2.770.888 milyon TL
- Toplam krediler içerisinde KOBİ kredileri: 641.086 milyon TL
- Toplam KOBİ kredileri/Toplam krediler rasyosu: %23,13.

Tablo 2.6: Toplam Krediler İçerisinde İşletme Kredilerinin Payı

2019/12. dönem	(Milyar TL)
Mevduat Bankaları Toplam Kredi Hacmi	2.307.032
Katılım Bankalarının Toplam Kredi Hacmi	136.201
Mevduat Bankaları İşletme Kredisi Hacmi	397.358

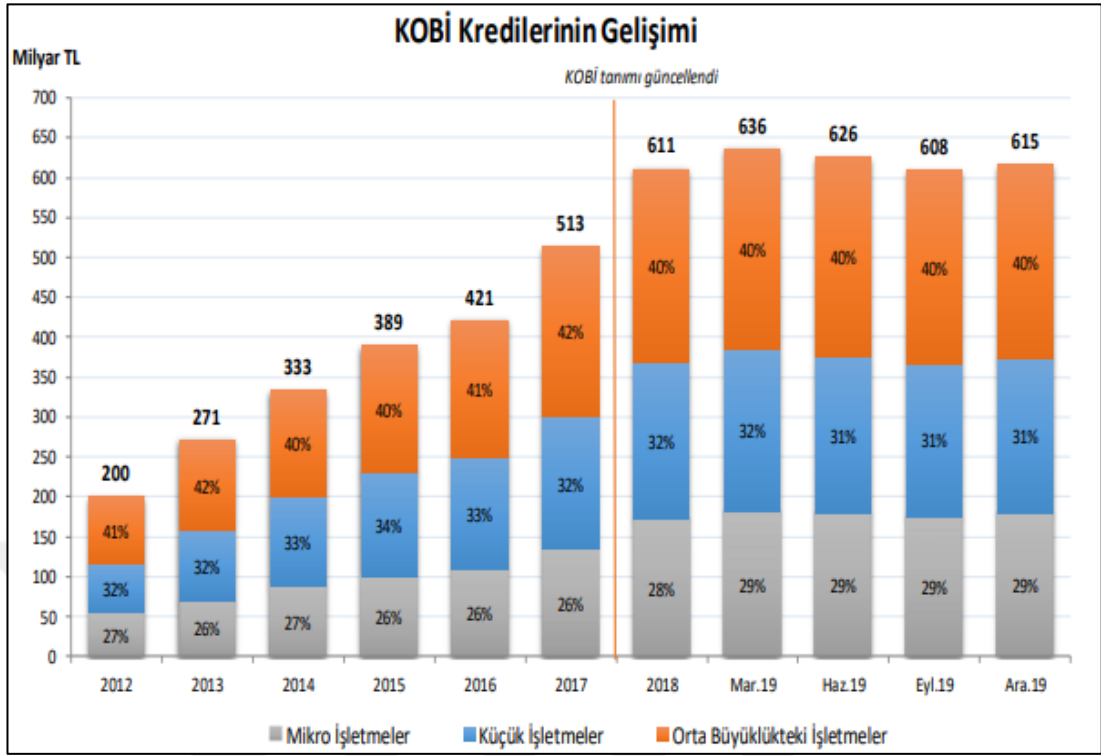
Katılım Bankaları İşletme Kredisi Hacmi	86.294
Mevduat bankaları toplam kredi hacmi/Mevduat bankaları işletme kredisi hacmi	17,22%
Katılım bankaları toplam kredi hacmi/Katılım bankaları işletme kredisi hacmi	63,35%

Kaynak: BDDK aylık bülten verilerine göre yazar tarafından hazırlanmıştır.

Katılım bankaları müşterilerine finansman sağlarken nakit para tedariki sağlamadıkları için müşteri tarafından mutlaka bir yatırım, hizmet, hammadde vs. alımı gerçekleştirilmesi şarttır. Çünkü ortada bir ticaret yok ise banka katılım bankacılığı kuralları gereği o işleme aracılık edilemez. Banka bu sürecin takibini gerçekleştirerek operasyonel bir maliyete katlanmaktadır. Bunun yanında kredi kullanan KOBİ firması, bu kredi ile mutlak suretle bir ticaret gerçekleştirdiği için paranın ekonomi içerisinde dolaşımı devam etmektedir. Örneğin; bir inşaat firması bu kredilerle demirini satın almakta, bir tekstil firması pamuğunu satın almaktadır. Konvansiyonel bankalar ise müşterilerine finansman sağlarken doğrudan nakit ödeme yapmaktadırlar. Paranın takibini gerçekleştirebilmek adına bir sistemleri bulunmamaktadır. Konvansiyonel bankalardan sağlanan krediler döviz alımı, altın alımı gibi farklı amaçlar için de kullanılabilirler. Bu durum ülke ekonomisine enflasyon olarak, döviz kuru olarak negatif etki yapabilmektedir.

Katılım bankaları KOBİ müşterilerine sunmuş olduğu işletme kredileri neticesinde üretime, yatırıma ve ihracata destek vererek ülke ekonomisinin kalkınmasına, büyümesine, istihdamına katkılar sunmaktadır.

Şekil 2.2: KOBİ Kredilerinin Gelişimi

Kaynak: www.bddk.org.tr, 2020.

2.2.2. Katılma Hesapları

Katılma hesapları, katılım bankalarının fon toplama yöntemlerinde biridir. Banka, mudilerinden fon toplayarak ve bu fonları yine müşterilerine fon olarak sağlamaktadır. Katılım bankalarındaki hesaplar cari hesaplar ve katılma hesapları olarak iki şekildedir. Cari hesaplar, konvansiyonel bankaların cari hesapları ile aynı statüye sahip olup bankaya verilen bir borç niteliğindedir. Herhangi bir özgünlüğü bulunmamaktadır. Katılma hesapları ise katılım bankası müşterisinin minimum bir ay vadeli olarak bankaya yatırdığı ve vadenin sonunda belli bir kâr elde ettiği hesaplardır. Konvansiyonel bankalardaki karşılığı vadeli hesaptır.

Katılma hesabı kâr ve zarara katılma esaslarına göre Türk Lirası, yabancı para ve altın cinsinden açılan vadeli hesaplardır. Katılma hesabı sahiplerine başlangıçta sabit bir gelir taahhüdünde bulunulmamakta ve anapara garantisi verilmemektedir. Müşteri gelirleri bankanın o dönemde ettiği kâra göre hesaplanmaktadır.

Fon sahipleri, katılım bankalarına tasarruflarını yatırarak faizsiz bir kazanç elde edebilmektedirler. Banka ise bu mevduatları bireysel, KOBİ ve ticari müşterilerinin

katılım bankacılığı prensiplerine uygun işlemlerinde fon olarak sağlayarak sistematik bir döngünün sağlanmasına aracılık etmektedir.

Faiz hassasiyeti bulunan mevduat sahipleri, paralarını ya hiç bankaya yatırmamakta veya yatırırsa bile cari hesaplarında bulundurmaktadır. Katılım bankalarının temel mevduat toplama yöntemi olan katılma hesapları faiz hassasiyetleri bulunan ve yatırımlarını bu yolla değerlendirmek isteyen bireysel ve tüzel müşterileri için uygun bir üründür. Bu ürünün kullanımı neticesinde, vatandaşların finansal sistem dışında tuttuğu tasarrufları sistem içerisine dahil edilmektedir. Katılım bankalarının pasif kaleminde olan mevduatlar ticari firmalara ve KOBİ'lere finansman desteği olarak verilmekte ve yatırım projelerine, işletme için ürün tedariklerine finansman olarak sağlanmaktadır. Hem mevduat sahipleri bu döngünün sonucunda parasını değerlendirmekte, hem işletme sahipleri işletmelerine yatırım yapabilmekte, hem de bankalar kâr elde etmektedir.

Tablo 2.7: 2019/12. Dönem İtibariyle Katılım Bankaları Pasif Bilançosu

Bilanço (milyon TL) (2019/12)	TP	YP	Toplam
TOPLAM PASİFLER	127.565,01	156.893,99	284.459,00
Mevduat (Katılım Fonu)	90.720,47	124.735,12	215.455,60
a) Vadesiz Mevduat	24.511,56	47.730,02	72.241,58
b) Vadeli Mevduat	66.208,91	77.005,11	143.214,02
Bankalara Borçlar	1.106,91	11.850,33	12.957,24

Kaynak: TKBB verilerine göre yazar tarafından hazırlanmıştır.

Tablo 2.8'de görüleceği üzere katılım bankası fon toplama yöntemlerinden birisi olan katılım hesapları yani vadesiz mevduat hesaplarının toplamı 2019/12. Ay sonu itibariyle 143 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Bu rakam tasarruf sahipleri tarafından katılım bankasına verilen bir ortaklık bedeli gibi düşünülebilir. Katılım bankası bireysel, KOBİ ve ticari müşterilerinden kabul etmiş oldukları bu mevduatları yine

kendi müşterilerine fon olarak vermekte ve akabinde elinde bir kâr oluşmaktadır. Bu kârı da müşterileri ile paylaşmaktadır. Kamu katılım bankalarının da sektöre giriş yapması ile beraber katılım bankası sayısı altıya çıkmıştır. Her katılım bankasının elde ettiği kâr ve ulaştığı müşteri sayısı farklı olduğu için müşterilerine dağıttıkları kârlar da farklılık göstermektedir.

2.3. Dış Ticaret Ürünleri

Bu bölümde katılım bankalarının KOBİ ve ticari müşterilerinin hizmetine sunduğu dış ticaret ürünlerinden olan, Eximbank Kredileri, İhracat Taahhütlü Krediler ve Vadeli İhracat Finansmanı ürünlerinin ekonomik faydaları analiz edilecektir.

2.3.1. Eximbank Kredileri, İhracat Taahhütlü Krediler, Vadeli İhracat Finansmanı Ürünleri

Eximbank kredileri, Türk Eximbank tarafından sağlanan kaynak ile yurt içindeki ihracatçı firmalara sunulan kredi türüdür. Türk Eximbank, diğer bir adı ile Türkiye İhracat Kredi Bankası 1987 yılında, Resmî Gazete yayınlanan Bakanlar Kurulu kararı ile kurulmuş olup, ihracatın geliştirmesine yönelik müşterilere kredi veren bir bankadır.¹⁶ Katılım bankaları da özellikle ihracatçı KOBİ müşterilerine bu kredinin sağlanabilmesi için Türk Eximbank ile müşterisi arasında köprü görevi görmektedir. KOBİ'lere özel bir kredi türü olup, ticari tanımına giren firmalar bu kredilerden faydalanamamaktadır.

Kredi limiti, Eximbank tarafından firma bazında düzenlenmektedir. KOBİ ihracata hazırlık kredileri, imalatçı-ihracatçı, ihracatçı ve ihracata yönelik mal üreten imalatçı firmalar için hazırlanmıştır. Katılım bankaları da ihracatçı KOBİ müşterilerinin Eximbank kredisi taleplerini alıp, bu talepleri Türk Eximbank'a iletmektedir. Belli bir onay ve inceleme süreçlerinin ardından müşterinin kredisi onaylanmakta ve katılım bankacılığı esaslarına göre mal ve hizmet tedarikini sağlayabilmektedirler.

¹⁶ "Eximbank kuruluş gazetesi", <https://eximbank.gov.tr/content/files/39514257-9768-45a9-bdfe-525603a15b67/esas-sozlesme> [05.07.2020].

Tablo 2.8: Türkiye'nin Dış Ticaret Rakamları (Milyar USD)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
İhracat (FOB)	161.481	166.505	150.982	149.247	164.495	177.169	180.849
İthalat (CIF)	260.823	251.142	213.619	202.189	238.715	231.152	210.344
İhracat/İthalat (%)	61,9	66,3	70,7	73,8	68,9	76,6	86,0

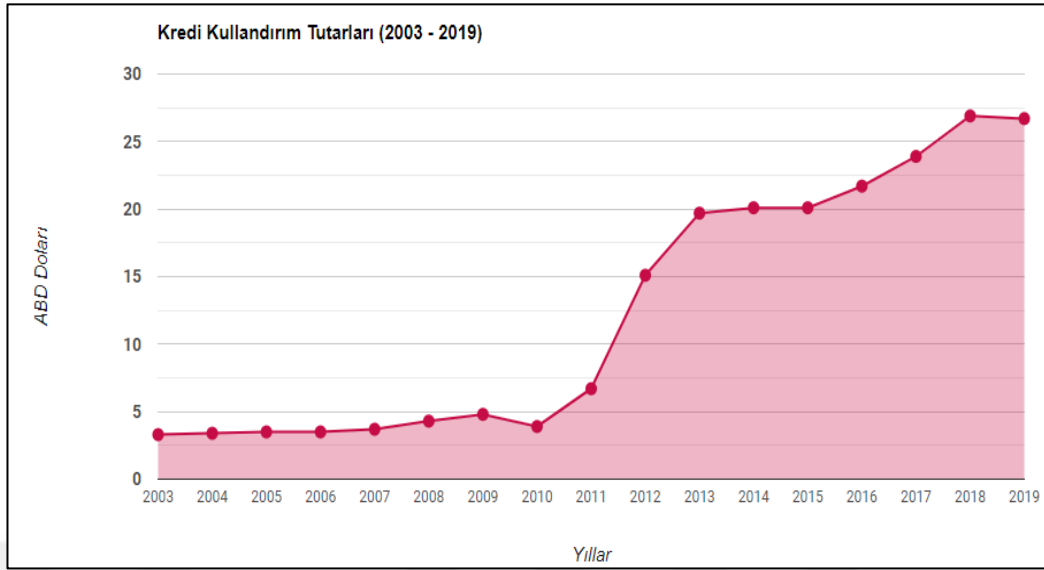
Kaynak: TÜİK, “Dış Ticaret İstatistikleri”, 2020.

Tablo 2.9: Eximbank Kredileri

	2017	2018	2019
Kredi kullanan toplam firma sayısı	8.218	9.462	10.472
Toplam kullandırılan kredi tutarı (Milyar USD)	23.9	26.9	26.7

Kaynak: www.eximbank.gov.tr, 2019.

Şekil 2.3: Eximbank Kredileri (2003-2009)

Kaynak: www.eximbank.gov.tr, 2020.

Eximbank kredilerindeki artışa paralel olarak yıllar itibariyle ülke ihracat rakamları da artış göstermektedir. Eximbank aracılığıyla sağlanan dış ticaret kredi hacimlerindeki büyüme ülke ekonomisi için de ihracatın büyümesi anlamını taşıdığı için Eximbank kredilerinin marjinal faydası değerli ve önemlidir.

Eximbank kredileri katılım bankalarının her daim vermiş olduğu bir hizmettir. Katılım bankası KOBİ müşterisi, bankada bulunan mevcut limitleri dahilinde Eximbank kredisine başvurarak piyasa şartlarından daha uygun maliyetlerle krediye ulaşabilmektedir. Bu maliyetin düşük olması ile KOBİ müşterisinin elde ettiği birçok kazanım vardır. İhracat yapan banka müşterisi, katılım bankalarından Sevk Öncesi İhracat Kredisi (SÖİK) kullanabilmektedir. İhracatçı firma ihraç edeceği ürünlerin siparişini almıştır veya alacaktır. Buna üretim için hammaddeye ihtiyacı vardır. Bu ham maddenin tedarik edilebilmesi için bir kaynak gerekmektedir. Bu kaynağı sağlayabilmek adına çalışmış olduğu katılım bankasına başvurarak SÖİK kredisi talep eder. Ardından banka bu talebi, Türk Eximbank'a iletir ve süreç tamamlandıktan sonra KOBİ müşterisi ihtiyacı olan finans kaynağına ulaşarak, katılım bankası prensiplerine uygun şekilde ham madde tedariklerini sağlar. Uzun ödemesiz dönemler içermesi, krediyi kullanan firma açısından diğer bir önemli faydadır. Müşteri ürünü üretir, ihraç eder, tahsilatını yapar ve ardından krediyi geri öder. Eximbank kredilerindeki en büyük avantajlardan birisi de 180 gün sonra tek ödeme, 360 gün içerisinde iki ödeme ve 120 gün sonra tek ödeme olmak üzere TL kredileri için üç tür vade seçeneğinin olmasıdır.

Eximbank kredilerinin müşteriler tarafından kullanımının ülke ekonomisine katmış olduğu değerler analiz edildiğinde; ilk başta dikkat çekici olan kredi maliyetlerinin düşüklüğüdür. Eximbank kredilerindeki güncel yıllık kredi maliyetleri %10'larda iken, bankaların sunmuş olduğu diğer ticari kredilerdeki ortalama maliyet %15-%20 bandından değişkenlik göstermektedir. Buradaki kredi maliyetlerinin düşük olması, KOBİ firmasının bu maliyeti veya gideri firma içerisinde başka bir kaynağa aktarabilmesine imkân tanımaktadır. Krediye %10 gibi bir maliyet ile ulaşan firma, maliyetlerinden elde ettiği avantaj ile bu kaynağı firmasında daha fazla sayıda kişiyi istihdam ettirebilir. İstihdam neticesinde ülkedeki işsiz kişi sayısı azalır ve gelir seviyeleri artar. Bu örnekte görüldüğü gibi krediye uygun maliyetler ile ulaşan bir KOBİ firması, finansman giderinden elde ettiği avantaj ile ülke ekonomisine fayda sağlayabilir.

Diğer bir fayda, firmanın üretim kapasitesini arttırması, yatırımlarını büyütmesi ve ihracatını arttırmasıdır. Yukardaki örneklem üzerinden gidilir ise, kredi maliyeti düşük olan bir ihracat firması bilançosuna uygun olacak şekilde daha büyük krediler kullanabilir. Katılım bankaları prensipleri gereği talep edilen kredilerin tamamı murabaha sistemine uygun bir şekilde kullanılması gerektiği için bu krediler piyasa içerisinde kalmakta ve bu krediler ile mal, hizmet tedariki sağlanmaktadır. Finansman gideri düşük olan bir firma, daha yüklü krediler talep ederek daha büyük yatırımlar ve daha büyük ihracatlar yapabilmektedir. Ülke ekonomisi açısından yatırımlar artmakta, ihracat yükselmektedir. Nihai olarak görülmektedir ki krediye uygun maliyetler ile ulaşabilen bir katılım bankası KOBİ müşterisi işsizlik, yatırım ve ihracat kavramlarının gelişmesine dolaylı olarak katkılar sağlayabilmektedir.

Bir diğer ürün ihracat taahhütlü krediler, katılım bankalarında KOBİ ve ticari müşterilere sunulan bir kredi türüdür. Banka müşterisi, kullanacağı krediye karşılık iki yıl içinde bankaya en az kullanılan kredi tutarı kadar ihracat yapacağını ve gümrük beyannamesi sunacağı taahhüt eder. Banka da bunun neticesinde müşterisine sunmuş olduğu krediyi BSMV vergisinden muaf tutar. Bu muafiyeti sağlayan aslında devlettir. Banka burada devlet adına vergi toplayan taraf konumundadır. İhracat taahhütlü krediler de binde 5 oranında olan BSMV muafiyeti bulunmaktadır. Bu muafiyet sayesinde katılım bankasından kredi kullanan firma kredi maliyetini düşürmektedir. Kredi maliyetinin düşmesi, firmanın finansman giderlerini düşürmektedir. Buradaki kaynağın başka bir yere aktarılabilceği anlamına gelir. Doğru yönlendirilen kaynaklar

ülke ekonomisine katma değer sağlayabilmektedir. Eximbank örneğinde de değinildiği gibi finansman maliyetlerindeki azalma istihdama ve/veya yatırım ve üretim artışlarına dönüşebilir. İstihdamın sağlanması toplumsal refah, sosyolojik refah ve ekonomik göstergelerin iyileşmesi anlamına gelmektedir.

Vadeli İhracat Finansmanı vadeli ihracatın tahsilat vadesini beklemeden bankaya başvurarak bu ihracatı belli başlı şartlar ile tahsil edebilmesini sağlar. Vade her firmada olduğu gibi ihracatçı firmalarda da oldukça önem arz eden bir husustur. Ticari faaliyetlerde tüm nakit akışını belirleyen unsur vadedir. İç piyasadaki firmaların ihracatçı firmalara göre sıkıntıya düşmelerindeki en büyük etkenlerden biri aldığı çeklerdeki vade sürelerinin uzunluğudur. Vadeli İhracat Finansmanı ile firmalar nakit akış planlamasını yapabilmekte ve ticari faaliyetlerine devam edebilmektedir. Burada müşterilerine efektif bir destekle yardımcı olan katılım bankaları, müşterisinin tahsilatını belirli bir komisyon karşılığı bugünden tahsil ederek firmaya zaman kazandırmaktadır. Firma üretimlerini sürdürmekte, ihracatlarına devam etmekte ve ülke ekonomisine katkı sağlamaktadır. Çünkü bu firmalar istihdam sağlamaktadır ve milli ihracat rakamlarına katkı sunmaktadır. Döviz rezervlerindeki artış döviz kurlarının belirli seviyelerde tutulabilmesine ve istenmeyen volatiliteler yaşanmamasına katkıda bulunmaktadır.

Katılım bankalarının neredeyse tamamı genel müdürlük birimlerinde Dış Ticaret ve Pazarlama adı ile çalışan istihdam etmekte ve bu alana yatırımlar yapmaktadır. Buradaki gaye daha fazla ihracatçı müşteriye ulaşmak, ihracatçı müşterilere daha çeşitli ürünler sunabilmek ve bu konularda sahada çalışan arkadaşlara gereken desteği vermektir. İhracatçı müşterilere sunulan hizmet ve bu hizmetin kalitesi ne kadar arttırılabilirse milli ekonomiye sağlanan katkı da en az o kadar arttırılabilir.

2.4. Tahsilat Sistemleri Ürünleri

Tahsilat bir işletmenin nakit akışının sağlanabilmesi ve ömrünü devam ettirebilmesi için en önemli konuların başında gelmektedir. Doğrudan Borçlandırma Sistemi (DBS), Doğrudan Tahsilat Sistemi (DTS) ve Tedarikçi Finansmanı ürünleri ülke ekonomisine doğrudan ve önemli katkılar sağlamaktadır.

2.4.1. DBS-DTS Ve Tedarikçi Finansmanı

DBS, yaygın bayi ve satış teşkilatına sahip firmaların, mal ve hizmet satışı gerçekleştirdikleri bayi ve distribütörlerden olan alacaklarının, bayi lehine tahsis

edilen kredi limiti kadar garanti kapsamına alınması ve otomatik olarak bayi hesaplarından ana firma hesabına transfer edilmesini sağlayan otomatik tahsilat sistemidir. DTS çok sayıda bayi/müşteri ve satış teşkilatına sahip firmaların, mal ve hizmet satışı sonucunda müşterilerinden olan alacaklarının otomatik olarak gerçekleşmesini sağlayan bir tahsilat sistemidir.

DBS ve DTS ürünleri katılım bankalarının genel müdürlük İşlem Bankacılığı ve Nakit Yönetimi departmanları altında hizmetlerini yürüttüğü ve şubeler tarafından işlemlerin sürdürüldüğü bir sistemdir. DBS ve DTS sistemleri tahsilat modelleme sistemleridir. Bu ürünler katılım bankalarının sunmakta olduğu ürünler olup, konvansiyonel bankalar tarafından da müşterilere sunulan ürünlerdir.

Sistemin üç temel unsuru bulunmaktadır; banka, ana bayi ve alt bayi. Ürün veya hizmet satışı gerçekleştiren ana firma, bankasına başvurarak belirli şartlarda alt bayilerine satışlarını gerçekleştirebilmek için ana bayi olarak anlaşma sağlar. Ardından ana bayiden tedarik sağlayan alt bayiler de bu bankaya başvurarak mali verileri ve hacmi neticesinde bu anlaşmada köprü görevi gören bankadan bir DBS limiti talep eder. Bankanın alt bayiye gerçekleştireceği limit tahsis neticesinde alt bayi o banka tarafından sistemlerine alt bayi olarak tanımlanır ve ana bayiden tedariklerini sağlarken herhangi bir ödeme yapmaz. Bu aşamadan sonra DBS şartları geçerlidir. DBS’de ana bayinin alt bayiye sağladığı vade ve ödeme seçeneklerine göre alt bayi belirli bir günde ödemelerini gerçekleştirir. Bu aşamada banka devreye girer ve eğer ana bayinin ödeme talep ettiği günde alt bayinin o bankadaki hesabı müsait değil ise banka ödemeyi ana bayiye gerçekleştirir ve yine DBS anlaşma şartlarına istinaden alt bayiye kredilendirir. Banka burada ödeme garantisi vererek hem ana bayiye rahatlık sağlar hem alt bayinin ödemesini garanti altına almış olur.

Ticaret hayatındaki en büyük kaygılardan birisi üreticiler için tahsilat, tedarikçiler için ödeme konusudur. Ekonomik sürekliliğin sağlanabilmesi ve firmaların faaliyetlerini sürdürebilmeleri için bu iki unsurun aksamadan işlemesi gerekmektedir. DBS sistemleri aracılığıyla bankalar hem ana bayiye hem alt bayiye sağlıklı bir ticaret yapabilme imkânı sunmaktadır. Artık birçok kurumsal firma ve ana bayi konumunda olan veya olabilecek firmalar bu sisteme geçmişlerdir ve geçmeye devam etmektedirler. Bazı durumlarda nakit ödeme bile kabul etmeden DBS sistemi üzerinden çalışmaktadırlar. Çünkü sistem sadece ticaret yapmaya yönelik bir sistem olup firmanın finansını da kontrol altında tutmaktadır. Firmaların önemli bir ticari

stresini ortadan kaldırmaktadır. DBS sistemi ile beraber bu kaygılar minimal seviyeye indirilebilmektedir. Firmaların alacakları, tedarikçilerin ödemeleri sistemin ana idarecisi olan bankalar tarafından garanti altına alınabilmektedir. Bu işin ekonomik boyutunun yanında sosyolojik ferahlık boyutu da bulunmaktadır. Şöyle ki; alacağının ödenip ödenmeyeceği stresinde olmayan bir firma, personel maaşlarını da rahatlıkla ödeyebilir, yatırımlarını da rahatlıkla yapabilir, vergisini de rahatlıkla ödeyebilir. Çünkü tahsilatını yapacağı günü bilmekte ve planlamasını buna göre oluşturmaktadır. Netice olarak firmadaki istihdam edilen çalışanların da maaşları garanti altına alınmış olmaktadır. Bu sistemin yaygınlaştırılabilmesi adına katılım bankaları özellikle çaba harcamaktadır. Bu sistem üzerine teknolojik yatırımlar yapan katılım bankaları genel müdürlüklerinde bu alanda da uzman olan personeller istihdam ettirmektedirler.

Tedarikçi Finansmanı, tedarikçi ile alıcı arasında banka aracılığıyla bir köprü kurulmasını sağlayan murabaha temelli finansman modelidir. İşlem bankacılığı ürünleri arasında yer alan bu finansman modeli katılım bankaları murabaha sistemine entegre bir üründür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KATILIM BANKACILIĞINDAKİ SEÇİLİ ÜRÜNLERİN EKONOMİK FAYDASINA İLİŞKİN ARAŞTIRMA

3.1. Araştırmanın Kapsamı

Araştırma, Türkiye’de mevcutta bulunan 6 katılım bankasının müşterilerine yöneliktir. Araştırma evreninin yani katılım bankası şubelerinin Türkiye’nin hemen hemen her ilinde olması nedeniyle, hedeflenen süre içerisinde araştırmanın tamamlanabilmesi ve pandemi sürecinden dolayı internet üzerinden anket yapılmasının daha verimli olacağı öngörülmüştür. Araştırma verileri, Ekim 2020’de toplanmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Aşağıdaki tablolardan görüleceği üzere katılım bankalarındaki KOBİ niteliğindeki müşteri sayısı 2020 Şubat itibarıyla 101.376’dır. Araştırma evrenin temsil edecek örneklem büyüklüğü %95 güven aralığında 383 firma olarak belirlenmiştir.¹⁷ Araştırma kapsamında 476 veriye ulaşılmıştır. Kriterlere uymayan 54 anket verisi araştırmadan çıkarılmış ve 423 veri analize dahil edilmiştir.

Tablo 3.1: Katılım Bankalarındaki KOBİ Müşteri Sayısı

Dönem: 2020/2	Müşteri Sayısı
Toplam KOBİ Niteliğindeki Müşteri Sayısı	101.376,00
Mikro İşletme Niteliğindeki Müşteri Sayısı	39.003,00
Küçük İşletme Niteliğindeki Müşteri Sayısı	42.374,00
Orta Büyüklükteki İşletme Niteliğindeki Müşteri Sayısı	19.999,00

Kaynak: BDDK aylık bülten verilerine göre yazar tarafından hazırlanmıştır.

¹⁷ Surveymonkey, “Örneklem Büyüklüğü”, <https://tr.surveymonkey.com/mp/sample-size/> [19.10.2020]

Tablo 3.2: Örneklem Büyüklüğü¹⁸

Kitle	%10 Hata Payı	%5 Hata Payı
100	50	80
500	81	218
1.000	88	278
10.000	96	370
100.000	96	383
1.000.000+	97	384

Kaynak: <https://tr.surveymonkey.com>, 2020.

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada kullanılan anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmaya katılan firmalara ilişkin tanımlayıcı özelliklerin belirlenmesine yönelik sorular yer almaktadır. İkinci bölümdeyse katılım bankalarının seçili ürünlerine ilişkin algılanan faydaların belirlenmesine ilişkin ifadeler yer almaktadır. Bu bölümde araştırmacı tarafından geliştirilen anket kullanılmıştır. Anket ölçeğindeki ifadeler 5’li Likert tipi ölçek (1=hiç katılmıyorum, 5=kesinlikle katılıyorum) seçenekleri ile ölçülmüştür. Anketin yapı geçerliliğinin belirlenmesinde açıklayıcı faktör analizi yapılmasına karar verilmiştir. Ölçeğin faktör analizi için uygun olup olmadığını belirlemek için yapılan analizlerde KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) değeri 0,89, Bartlett testi de ($p<0,01$) anlamlı bulunmuştur. Bu sonuçlara göre, araştırmada kullanılan veri setinin faktör analizi için uygun olduğu belirlenmiştir.

Yapılan açıklayıcı faktör analizi sonuçları Tablo 3.3’te gösterilmiştir. Tabloya göre ölçekteki ifadeler, toplam açıklanan varyansı % 71,74 olan, 12 maddeden oluşan üç faktör (boyut) altında toplanmıştır. Birinci faktörün beş maddeden oluştuğu ve faktör

¹⁸ Surveymonkey, “Örneklem Büyüklüğü”, <https://tr.surveymonkey.com/mp/sample-size/> [19.10.2020]

yüklerinin 0,69 ile 0,78 arasında dağıldığı belirlenmiştir. Birinci faktör “dış ticaret ürünleri” olarak isimlendirilmiştir. İkinci faktörün dört maddeden oluştuğu ve faktör yüklerinin 0,68 ile 0,80 arasında dağıldığı belirlenmiştir. İkinci faktör “katılım bankacılığına özgü ürünler” olarak isimlendirilmiştir. Üçüncü faktörün ise üç maddeden oluştuğu ve faktör yüklerinin 0,70 ile 0,85 arasında dağıldığı belirlenmiştir. Üçüncü faktör ise “tahsilat sistemleri ürünleri” olarak isimlendirilmiştir. Bu sonuçlar çerçevesinde ölçeğin yapı geçerliliğinin sağlandığı belirlenmiştir. Çalışmada kullanılan anket formu EK 1’de verilmiştir.

Tablo 3.3: Katılım Bankalarının Seçili Ürünlerinin Ekonomik Faydası Ölçeği

Maddeler	Faktörler ve Faktör Yükleri			Açıklanan Varyans (%)
	Dış Ticaret Ürünleri	Katılım Bankacılığına Özgü Ürünler	Tahsilat Sistemleri Ürünleri	
6. Katılım bankalarının KOBİ müşterilerinin hizmetine sunduğu Eximbank kredilerinde uygun maliyet avantajları ile beraber uzun ödemesiz dönem seçeneklerinin de mevcut olması, şirketlerin yatırım yapmalarını kolaylaştırmaktadır.	0,78			26,15
7. Katılım Bankalarının kullandırmış olduğu Eximbank kredi türlerinden 'Sevk Öncesi İhracat Kredisi' ürününde krediyi kullanan KOBİ firmasının minimum kullanmış olduğu kredi tutarınca ihracat yapacağını o bankaya taahhüt etmesi gerekmektedir. Dolayısıyla bu ürünün kullanımı neticesinde	0,72			

ülkeye kazandırılan döviz rakamı ve milli ihracat rakamları artmaktadır.				
9. Katılım Bankalarındaki dış ticaret ürünleri ve dış ticaret kredileri hem maliyet avantajı hem uzun ödemesiz dönemler içermesi hem de ihracat gelirlerini arttırması sebebi ile marjinal faydası yüksek ürünler olup, istihdam, büyüme, ihracat gibi ekonomik olgulara hizmet eden ürünler silsilesidir.	0,71			
8. Katılım bankalarının sunmuş olduğu bir diğer dış ticaret finansman yöntemi olan Vadeli İhracat Finansmanı aracılığıyla ihracatın tahsilat vadesini beklemeden ihracat bedellerinizi bugünden tahsil edebilmektesiniz. Bu ürün firmanın faaliyetlerini sürdürmesine ve ülkeye döviz getirmeye aralıksız devam etmesine olanak sağlamaktadır.	0,70			
5. Katılım bankalarının özellikle KOBİ müşterilerine sunmuş olduğu Eximbank kredilerinde, ticari kredilere kıyasla neredeyse %50'ye yakın bir finansman maliyetinden avantaj sağlama söz konusudur. Katılım bankalarından uygun finansman maliyetleri ile Eximbank	0,69			

kredisi kullanan bir KOBİ firması elde ettiği bu maliyet avantajını şirketinde yeni istihdamlar sağlamaya aktarabilir.				
1. Bildiğiniz üzere katılım bankalarında nakit kredi bulunmamaktadır. Katılım bankaları çalışma prensipleri gereği ürün veya hizmet alımına fon sağlamaktadır. Dolayısıyla ortada gerçek bir ticaretin olması şarttır. Konvansiyonel bankalara kıyasla katılım bankalarının ekonomik faydası daha yüksek bir faaliyet yürütmektedir.		0,80		24,64
3. Katılım bankacılığına özgü ürünler olan İşletme Finansmanı ve Katılma Hesaplarının müşteriler tarafından kullanımı neticesinde ülke ekonomisine net olarak pozitif bir katkı sağlanmaktadır.		0,80		
2. Katılım bankaları altın bankacılığı ve kira sertifikası gibi yatırım ve tasarruf ürünlerini müşterilerinin hizmetine sunarak yastık altındaki âtıl durumda olan zenginliklerin finansal sisteme dahil edilmesine büyük bir katkı sağlamaktadır.		0,73		
4. Katılım bankaları genel müdürlük operasyon birimlerinde,		0,68		

o bankanın kullandırmış veya kullandıracak olduğu tüm kredilerin katılım bankacılığı prensiplerine uygun olup olmadığını inceleyen ve bunların sıkı takibini gerçekleştiren onlarca personel istihdam etmektedir. Böylelikle bu bankalar hem sistemin sağlıklı işlemesi adına hem de ülke ekonomisine istihdam katarak faydası yüksek bir faaliyet yürütmektedir.				
10. Katılım bankalarının sunmuş olduğu bir diğer hizmet tahsilat sistemleri olan "Doğrudan Borçlandırma Sistemi (DBS), Doğrudan Tahsilat Sistemi (DTS), Tedarikçi Finansmanı" ürünleridir. Bu ürünler ticaret içerisinde yer alan alıcı ve satıcı arasında bankanın köprü görevi gördüğü ve ticaretin iki taraf arasında daha sağlıklı yürütülmesini sağlayan ürünlerdir.			0,85	20,95
12. Katılım bankaları DBS, DTS ve Tedarikçi Finansmanı ürünleri ile bir yandan firmaların ticari hayatlarını sürdürmelerine yardımcı olurken diğer taraftan bu firmaların çalışanlarına da refah kazandırmaktadır. Çünkü tahsilat yapabilen firma, personel			0,82	

maaşlarını da ödeyebilir. Yeni istihdam alanları da oluşturabilir. Yatırımlarını da gerçekleştirebilir.				
11.Katılım bankalarındaki tahsilat sistemlerine ait ürünler ile firmaların vade açıkları kapatılmakta ve ihtiyaçları olan vade finanse edilmektedir. Bu ürünlerin müşteriler tarafından kullanımı neticesinde ülkedeki konkordato alan firma sayısı ve batan firma sayısı azalmaktadır.			0,70	

Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek amacıyla Cronbach's Alpha katsayıları hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 3.4'te gösterilmiştir. Tabloya göre ölçeğin genel olarak ve alt boyutlar bazında güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla “Katılım Bankalarının Seçili Ürünlerinin Faydası” ölçeği 0,92 Cronbach's Alpha katsayısına sahip güvenilir bir anket ölçeğidir.

Tablo 3.4: Güvenirlik Analizi

Faktörler (Boyutlar)	Madde Sayısı	Cronbach's Alpha
Dış Ticaret Ürünleri	5	0,87
Katılım Bankacılığına Özgü Ürünler	4	0,86
Tahsilat Sistemleri Ürünleri	3	0,83
Katılım Bankalarının Seçili Ürünlerinin Faydası Ölçeği	12	0,92

3.4. Veri Analizi

Veri analizlerinde SPSS 22.0 istatistik paket programı kullanılmıştır. Veri analizleri kapsamında tanımlayıcı istatistikler hesaplanmıştır. Çarpıklık ve basıklık katsayıları +2 ile -2 arasında yer aldığından verilerin normal dağılımdan geldiği belirlenmiştir.¹⁹ Bundan dolayı ikiden fazla bağımsız grubun karşılaştırılmasında tek yönlü varyans analizleri (ANOVA) yapılmıştır. Tek yönlü varyans analizi sonrasında farklılıkları belirlemek üzere tamamlayıcı olarak LSD testi kullanılmıştır. Analizler sonucunda ulaşılan bulgular %95 güven aralığında ve %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

3.5. Bulgular

Araştırma sonucunda ulaşılan bulgulara aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 3.5: Firmalara İlişkin Tanımlayıcı Özellikler (n=423)

Tanımlayıcı Özellikler		n	%
Faaliyet Gösterilen Sektör	Hizmet Sektörü	114	27,0
	Üretim Sektörü	234	55,3
	Diğer (Gıda, Tarım, hayvancılık)	75	17,7
İstihdam Edilen Kişi Sayısı	<50 Kişi	226	53,4
	50-150 Kişi	103	24,3
	> 150 Kişi	94	22,2
2019 Yılı Ciro	<3 Milyon TL	77	18,2
	3-25 Milyon TL	196	46,3

¹⁹ ERARSLAN Meriç; KARANFİL Ahmet Yavuz, AKGÜL Mehmet Haşim, KORKMAZ Sezgin, “Üniversiteler Arası Spor Müsabakalarına Katılan Muay Thai Sporcularının Şiddet Eğilimlerinin Değerlendirilmesi” Mehmet Akif Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C.9, S.22, (2017): 404-412

	25-125 Milyon TL	69	16,3
	> 125 Milyon TL	81	19,1
Faaliyet Süresi	<3 Yıl	56	13,2
	3-5 Yıl	89	21,0
	6-10 Yıl	92	21,7
	> 10 Yıl	186	44,0
Katılım Banklarıyla Çalışma Süresi	<3 Yıl	98	23,2
	3-5 Yıl	99	23,4
	6-10 Yıl	142	33,6
	> 10 Yıl	84	19,9

Tablo 3.5'e göre araştırmaya katılan firmaların %55,3'ü (234 firma) üretim sektöründe faaliyet göstermektedir. Firmaların %53,4'ü (226 firma) 50 kişiden daha az sayıda kişiyi istihdam etmektedirler. Firmaların %46,3'ünün (196 firma) 2019 yılı cirosu 3 Milyon TL-25 Milyon TL aralığında gerçekleşmiştir. Firmaların %44'ü (186 firma) 10 yıldan daha fazla süredir faaliyet göstermektedir. Firmaların %33,6'sı (142 firma) 6-10 yıl aralığında katılım bankalarıyla çalışmaktadır.

Tablo 3.6: Tanımlayıcı İstatistikler

Boyutlar	n	Ort.	Std. Sapma	Çarpıklık Katsayısı	Basıklık Katsayısı
Dış Ticaret Ürünleri	423	4,26	0,59	-0,83	0,61
Katılım Bankacılığına Özgü Ürünler	423	4,45	0,60	-1,19	1,88
Tahsilat Sistemleri Ürünleri	423	4,24	0,64	-0,77	1,35
Katılım Bankalarının Seçili Ürünlerinin Faydası	423	4,32	0,53	-0,76	0,68

Tablo 3.6'ya göre araştırmaya katılan firmalar hem genel olarak hem de alt boyutlar bazında (ortalama puana göre) katılım bankalarının seçili ürünlerinin faydasının çok yüksek olduğunu düşünmektedirler. Dolayısıyla araştırmaya katılan katılım bankalarının sunmuş olduğu dış ticaret ürünleri, katılım bankacılığına özgü ürünler ve tahsilat sistemlerine ait ürünlerin ekonomik faydasının çok yüksek olduğu görüşünü bildirmişlerdir.

Tablo 3.7: Katılım Bankalarının Seçili Ürünlerinin Faydasının Faaliyet Gösterilen Sektöre Göre Karşılaştırılması

Boyutlar	Sektör	n	Ort.	Std. Sapma	F	p	Farklılıklar
Dış Ticaret Ürünleri	Hizmet Sektörü	114	4,17	0,68	2,22	0,11	
	Üretim Sektörü	234	4,31	0,60			
	Diğer	75	4,22	0,32			
Katılım Bankacılığına Özgü Ürünler	Hizmet Sektörü	114	4,41	0,50	0,32	0,72	
	Üretim Sektörü	234	4,46	0,66			
	Diğer	75	4,47	0,54			

Tahsilat Sistemleri Ürünleri	Hizmet Sektörü (1)	114	4,19	0,66	4,82	0,01	2>3
	Üretim Sektörü (2)	234	4,32	0,69			
	Diğer (3)	75	4,07	0,40			

Katılım bankalarının seçili ürünlerinin faydasının faaliyet gösterilen sektöre göre karşılaştırılması incelendiğinde, dış ticaret ürünlerinin ve katılım bankacılığına özgü ürünlerin sağladığı faydaların faaliyet gösterilen sektöre göre istatistiksel olarak farklılık göstermediği ($p>0,05$); ancak tahsilat sistemleri ürünlerinin sağladığı faydaların istatistiksel olarak farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($p<0,05$). Farklılık incelendiğinde üretim sektöründe faaliyet gösteren firmaların tahsilat sistemleri ürünlerini diğer firmalara göre daha faydalı gördüğü belirlenmiştir (Tablo 3.7).

Tablo 3.8: Katılım Bankalarının Seçili Ürünlerinin Faydasının İstihdam Edilen Kişi Sayısına Göre Karşılaştırılması

Boyutlar	İstihdam Edilen Kişi Sayısı	n	Ort.	Std. Sapma	F	p	Farklılıklar
Dış Ticaret Ürünleri	< 50 Kişi	226	4,21	0,63	1,42	0,24	
	50-150 Kişi	103	4,30	0,57			
	> 150 Kişi	94	4,31	0,50			
Katılım Bankacılığına Özgü Ürünler	< 50 Kişi	226	4,44	0,63	1,63	0,20	
	50-150 Kişi	103	4,40	0,62			
	> 150 Kişi	94	4,55	0,50			
	< 50 Kişi (1)	226	4,32	0,60	9,09	0,00	1>2
	50-150 Kişi (2)	103	4,01	0,53			3>2

Tahsilat Sistemleri Ürünleri	> 150 Kişi (3)	94	4,29	0,79			
-------------------------------------	----------------	----	------	------	--	--	--

Katılım bankalarının seçili ürünlerinin faydasının istihdam edilen kişi sayısına göre karşılaştırılması incelendiğinde, dış ticaret ürünlerinin ve katılım bankacılığına özgü ürünlerin sağladığı faydaların istihdam edilen kişi sayısına göre istatistiksel olarak farklılık göstermediği ($p>0,05$); ancak tahsilat sistemleri ürünlerinin sağladığı faydaların istatistiksel olarak farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($p<0,05$). Farklılık incelendiğinde istihdam edilen kişi sayısı 50-150 kişi aralığında yer alan firmaların tahsilat sistemleri ürünlerini diğer firmalara göre daha az faydalı gördüğü belirlenmiştir (Tablo 3.8). 50-150 kişi aralığında istihdam sağlayan firmalar Orta ölçekli KOBİ'ler ve ticari firmalardan oluşmaktadır. Birinci bölümde yer alan tablo 1.1 ve üçüncü bölümde yer alan tablo 3.1 detaylı incelendiğinde KOBİ sınıfında yer alan mikro ölçekli ve küçük ölçekli işletmeler 50 kişiden daha az kişiye istihdam sağlayan firmalardır. Bu sonuç tablo 3.8'den elde edilen veriler ile birleştirdiğinde şu sonuca ulaşılmaktadır; KOBİ sınıfında yer alan firmalar, tahsilat sistemleri ürünlerini ticari ölçekteki firmalara göre çok daha faydalı görmektedirler.

Tablo 3.9: Katılım Bankalarının Seçili Ürünlerinin Faydasının 2019 Yılı Ciroşuna Göre Karşılaştırılması

Boyutlar	2019 Yılı Ciroşu	n	Ort.	Std. Sapma	F	p	Farklılıklar
Dış Ticaret Ürünleri	< 3 Milyon TL	77	4,29	0,62	0,86	0,46	
	3-25 Milyon TL	196	4,26	0,65			
	25-125 Milyon TL	69	4,16	0,46			
	> 125 Milyon TL	81	4,30	0,48			
	< 3 Milyon TL (1)	77	4,44	0,50	3,09	0,03	

Katılım Bankacılığına Özgü Ürünler	3-25 Milyon TL (2)	196	4,49	0,66			2>3 4>3
	25-125 Milyon TL (3)	69	4,26	0,61			
	> 125 Milyon TL (4)	81	4,53	0,51			
Tahsilat Sistemleri Ürünleri	< 3 Milyon TL (1)	77	4,32	0,43	12,48	0,00	1>3 2>3 4>3
	3-25 Milyon TL (2)	196	4,34	0,60			
	25-125 Milyon TL (3)	69	3,83	0,59			
	> 125 Milyon TL (4)	81	4,28	0,80			

Katılım bankalarının seçili ürünlerinin faydasının 2019 yılı cirosuna göre karşılaştırılması incelendiğinde, dış ticaret ürünlerinin sağladığı faydaların 2019 yılı cirosuna göre istatistiksel olarak farklılık göstermediği ($p>0,05$); ancak katılım bankacılığına özgü ürünlerin ve tahsilat sistemleri ürünlerinin sağladığı faydaların istatistiksel olarak farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($p<0,05$). Farklılıklar incelendiğinde 2019 yılı cirosu 25-125 Milyon TL aralığında yer alan firmaların katılım bankacılığına özgü ürünleri diğer firmalara göre daha az faydalı gördüğü belirlenmiştir (Tablo 3.9). Katılım bankacılığına özgü ürünler arasında yer alan ürünler; işletme finansmanı ve katılma hesapları idi. 125 Milyon TL ciro üzerinde yer alan sınıf ticari ölçekli firmalardır. Buradan sonuçla; ticari ölçekli firmalar işletme finansmanı ve katılma hesaplarının ekonomik faydasının daha yüksek olduğu düşünülmektedirler. Bu ölçekteki firmalar daha kurumsal yapıda oldukları için ticarete hitap eden bankacılık ürünlerini daha faydalı görmektedirler.

Tablo 3.10: Katılım Bankalarının Seçili Ürünlerinin Faydasının Firmaların Faaliyet Süresine Göre Karşılaştırılması

Boyutlar	Faaliyet Süresi	n	Ort.	Std. Sapma	F	p	Farklılıklar
Dış Ticaret Ürünleri	< 3 Yıl (1)	56	4,14	0,71	3,56	0,01	3>1 3>2
	3-5 Yıl (2)	89	4,13	0,51			

	6-10 Yıl (3)	92	4,35	0,62			4>1 4>2
	> 10 Yıl (4)	186	4,31	0,55			
Katılım Bankacılığına Özgü Ürünler	< 3 Yıl (1)	56	4,30	0,63	3,94	0,01	3>1 3>2 4>1 4>2
	3-5 Yıl (2)	89	4,32	0,56			
	6-10 Yıl (3)	92	4,51	0,77			
	> 10 Yıl (4)	186	4,53	0,49			
Tahsilat Sistemleri Ürünleri	< 3 Yıl (1)	56	4,33	0,48	3,02	0,03	1>2 4>2
	3-5 Yıl (2)	89	4,07	0,54			
	6-10 Yıl (3)	92	4,24	0,77			
	> 10 Yıl (4)	186	4,30	0,65			

Katılım bankalarının seçili ürünlerinin faydasının firmaların faaliyet süresine göre karşılaştırılması incelendiğinde, tüm boyutların firmaların faaliyet süresine göre istatistiksel olarak farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($p<0,05$). Farklılıklar incelendiğinde faaliyet süresi 6 yıl ve üzeri olan firmalar diğer firmalara göre dış ticaret ürünlerinin ve katılım bankacılığına özgü ürünlerin daha fazla fayda sağladığı düşünülmektedirler. Diğer bir farklılığa göre de faaliyet süresi 3-5 yıl olan firmalar tahsilat sistemleri ürünlerini diğer firmalara göre daha az faydalı görmektedirler (Tablo 3.10).

Tablo 3.11: Katılım Bankalarının Seçili Ürünlerinin Faydasının Firmaların Katılım Bankalarıyla Çalışma Süresine Göre Karşılaştırılması

Boyutlar	Katılım Bankalarıyla Çalışma Süresi	n	Ort.	Std. Sapma	F	p	Farklılıklar
Dış Ticaret Ürünleri	< 3 Yıl (1)	98	4,08	0,59	3,92	0,01	2>1 3>1 4>1
	3-5 Yıl (2)	99	4,29	0,56			
	6-10 Yıl (3)	142	4,31	0,53			
	> 10 Yıl (4)	84	4,33	0,67			
Katılım Bankacılığına Özgü Ürünler	< 3 Yıl (1)	98	4,20	0,50	8,14	0,00	2>1 3>1 4>1
	3-5 Yıl (2)	99	4,50	0,55			
	6-10 Yıl (3)	142	4,54	0,70			
	> 10 Yıl (4)	84	4,54	0,50			
Tahsilat Sistemleri Ürünleri	< 3 Yıl (1)	98	4,09	0,48	3,40	0,02	3>1
	3-5 Yıl (2)	99	4,23	0,66			
	6-10 Yıl (3)	142	4,35	0,67			
	> 10 Yıl (4)	84	4,24	0,71			

Katılım bankalarının seçili ürünlerinin faydasının firmaların katılım bankalarıyla çalışma süresine göre karşılaştırılması incelendiğinde, tüm boyutların firmaların katılım bankalarıyla çalışma süresine göre istatistiksel olarak farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($p<0,05$). Farklılıklar incelendiğinde katılım bankalarıyla çalışma süresi 3 yıldan az olan firmalar katılım bankalarının seçili ürünlerini diğer firmalara göre daha az faydalı görmektedirler (Tablo 3.11)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Katılım bankalarının KOBİ müşterilerine sunmuş olduğu araştırmaya konu ürünler üç başlık halinde incelenmiştir. Bu başlıklar; dış ticaret ürünleri, katılım bankacılığına özgü ürünler ve tahsilat sistemleri ürünlerdir. Bu üç faktör ülke ekonomisi için önem arz eden konulardır. Araştırma ile katılım bankalarının seçili ürünlerine ilişkin, firmaların algıladığı ekonomik fayda düzeyi ve milli ekonomiye sağlanan katkılar irdelenmiş olup algılanan faydanın firmaların özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediğinin de ortaya konulması amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda araştırmaya katılan firmalar hem genel olarak hem de alt boyutlar bazında (ortalama puana göre) katılım bankalarının seçili ürünlerinin faydasının çok yüksek olduğunu düşünmektedirler.

Katılım bankalarının sunmuş olduğu dış ticaret kredi ürünleri sayesinde firmalar yatırımlarını daha kolay yapabilmektedir. Ülkeye kazandırılan döviz miktarı artmaktadır. Dolayısıyla kur dalgalanmalarının önüne geçilebilmekte ve milli dış ticaret rakamlarına olumlu katkılar sunulmaktadır. Dış ticaret kredilerindeki maliyet avantajı sayesinde firmalar bu maliyet avantajını şirket içi kaynaklara aktararak istihdama dönüştürebilmektedir. Buradan sonuçla; katılım bankaları ülke işsizlik rakamlarının toparlanması adına pozitif yönlü bir faaliyet yürütmektedir.

Katılım bankacılığına özgü ürünlerin müşteriler tarafından kullanımı neticesinde ekonomik katma değeri yüksek bir bankacılık faaliyeti yürütülmektedir. Yastık altı diye tabir edilen kayıt dışı kaynaklar ekonomik sisteme aktarılmaktadır. Aynı zamanda kaynakların müşterilere aktarımı sağlarken banka tarafından bir kontrol mekanizması sağlanmakta ve müşterilerin gerçek bir ticaret içerisinde olması gerekmektedir. Bu sebeple paranın ekonomi içerisindeki dolaşımı desteklenerek milli bir ekonomik döngü sağlanmaktadır.

Tahsilat sistemlerinin müşteriler tarafından kullanımı neticesinde ticaretin taraflar arasında daha sağlıklı yürütülmesi kurgulanmaktadır. Tahsilatlarını sağlıklı şekilde yapabilen bir firma, genel giderlerini sorunsuz bir şekilde karşılayabilir, şirketine istihdam sağlayabilir ve yatırımlarını güvenle gerçekleştirebilir. Aynı zamanda

alacakların ve borçların banka garantörlüğü altında gerçekleşmesini sağladıkları için firmalar vade unsurunu ortadan kaldırmaktadır. Dolayısıyla ülkedeki iflas anlaşması (konkordato) alan firma sayısı ve batan firma sayısı azalmaktadır.

Firmaların faaliyet sektörlerine göre araştırma sonuçları değerlendirildiğinde, üretim sektöründe yer alan firmalar tahsilat sistemleri ürünlerini diğer firmalara göre daha faydalı görmektedirler. Bu sonuç üretim sektörünün bu ürüne daha çok ilgi duyduğunu ve üretiminden doğan alacakların tahsilat sistemleri ile garanti altına alındığını belirtmektedir. Dolayısıyla firmalara güven veren bir sistemdir.

Bu araştırma sonucunda ulaşılan diğer karşılaştırmalı sonuçlar ise; katılım bankalarının seçili ürünlerinin faydasının faaliyet gösterilen sektöre göre ve istihdam edilen kişi sayısına göre tahsilat sistemleri ürünlerinde algıladıkları ekonomik faydanın istatistiksel olarak farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Karşılaştırma tabloları detaylı incelendiğinde; katılım bankası seçili ürünlerinin üretim sektöründe faaliyet gösteren firmaların ve istihdam edilen kişi sayısı 150'den fazla olan firmaların katılım bankacılığının seçili ürünlerini daha faydalı gördüğü belirlenmiştir.

Katılım bankalarının seçili ürünlerinin faydasının firmaların faaliyet süresine ve katılım bankalarıyla çalışma süresine göre karşılaştırılması incelendiğinde ise tüm boyutlarda istatistiksel olarak farklılıklar olduğunu belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarındaki bulgulardan yola çıkarak; katılım bankaları müşterilerinin o banka ile çalışma süresi fayda düzeylerinde farklılıklar oluşturmaktadır. Katılım bankaları ile 3 yıldan az çalışan firmalar, bankanın ürünlerindeki ekonomik faydayı daha az bulmaktadırlar. Yani katılım bankaları müşterilerine bir iş ortağı gibi yaklaşım göstermekte ve uzun soluklu bir ticari ilişki içerisine girerek hem firmalara hem de ekonomiye daha çok katkılar sunabilmektedir.

Literatür taraması ve araştırma sonuçları açıkça göstermektedir ki; katılım bankacılığı sistemi milli ekonomiye olumlu katkılar sunan ve büyüme, istihdam, kalkınma olgularına değer katan bir bankacılık sistemidir.

Önerilere değinilecek olursa; katılım bankalarının faaliyetleri neticesinde ülke ekonomisine sağladığı değerler, Merkez Bankası ve BDDK gibi belli başlı mecralar tarafından analiz edilmelidir. Bu analizin sonucunda katılım bankalarının milli ekonomi için katma değerli bir sistem olduğu net bir şekilde ortaya çıkacaktır. Bu sonuca istinaden konvansiyonel bankalar da katılım bankacılığı ile alakalı

departmanlar kurmalıdır. Ülkede faaliyetlerini yürüten neredeyse tüm bankaların “Yatırım Bankacılığı”, “Dış Ticaret Bankacılığı” gibi departmanları bulunduğu gibi “Katılım Bankacılığı” adı altında da bir departmanları olur ise sektörün büyümesine ve pazar payının arttırılmasına destek olunabilir. Konvansiyonel bankacılığın yanında katılım bankacılığı da yapılmalıdır. Toplumun finansal okuryazarlık doğrultusunda bu sistemi öğrenmeye ihtiyacı vardır. Konvansiyonel bankalar çok büyük bankalar olup, ciddi bir teknolojik alt yapıya sahip bankalardır. Belli başlı düzenlemeler ile katılım bankacılığı sektöründe katma değerli işler yapabilirler. Bu sayede %6'larda olan katılım bankacılığı payı arttırılarak ekonomik refah yükseltilebilir.

Katılım bankacılığı sistemi kademeli olarak konvansiyonel bankalar arasında da yaygınlaştırılabilirse enflasyon oranları, dış ticaret rakamları, büyüme rakamları gibi ekonomik göstergelerin çok daha pozitif seyredeceği aşikârdır.

KAYNAKÇA

- Akyüz, Osman. *Söyleşi: Ufuk Altınbaş*. İstanbul, Mayıs 2015.
- “Altın Bankacılığı”. <https://katilimdunyasi.com/2018/10/18/altin-bankaciliginda-katilim-bankalarinin-payi-rekor-seviyeye-cikti-yuzde-20/> [17.04.2020].
- Anadolu Ajansı. “Konkordato Sayıları”. <https://www.sozcu.com.tr/2019/ekonomi/aa-1934-firma-konkordato-ilan-etti-905-tanesi-cikti-5302384/> [24.11.2019].
- Anadolu Ajansı. “Tarım Kredileri”. <https://www.haberler.com/bankalarin-kredileri-tarima-akti-10177022-haberi> [18.08.2019].
- Aras, Osman Nuri ve Öztürk, Mustafa. “Reel Ekonomiye Katkıları Bakımından Katılım Bankalarının Kullandığı Fonların Analizi”. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*. (2011): 167-179.
- Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurumu. “Toplam Kredilerin Dağılımı”. https://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/veri_0014_37.pdf [19.10.2019].
- CIA World Factbook. “Dış Ticaret Fazlası Veren Ülkeler”. <https://egezegen.com/ekonomi/cari-fazla-veren-ulkeler-siralamasi/> [25.10.2019].
- Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. “Cari İşlemler Dengesi”. <http://www.sbb.gov.tr/cari-denge/> [27.12.2019].
- Çetin Bahattin, *Tarımsal Finansman*, 1. basım. İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık, 2008.
- Çınar, Ayşe. *Dünya’da ve Türkiye’de KOBİ’ler*, 1. basım. İstanbul: Çağlayan, 2019.
- “Dünyada Katılım Bankacılığı Verileri”. www.riskonomi.com [04.06.2019].
- Dr. Erdem Bafra, *İslami Bankacılıkta Sukuk (Kira Sertifikaları) ve Uygulaması*, 1. basım. (İstanbul: Seçkin Yayınları, 2016).
- Eğilmez, Mahfi. *Ekonomide Analiz Örnek Olaylar ve Çözümler*, 9. basım. İstanbul: Remzi, 2018.
- Eğilmez, Mahfi. *Örneklerle Kolay Ekonomi*, 19 basım. İstanbul: Remzi, 2018.
- Ekonomi Atlası. “Enflasyon Oranları”. <https://ekonomiatlasi.com/enflasyon-orani> [12.11.2019].

Eximbank. “Faiz ve kâr Oranları”. <https://eximbank.gov.tr/tr/faiz-ve-kar-payi-oranlari> [21.09.2019].

“Eximbank kuruluş gazetesi”, <https://eximbank.gov.tr/content/files/39514257-9768-45a9-dfb-525603a15b67/esas-sozlesme> [05.07.2020].

ERARSLAN Meriç; KARANFİL Ahmet Yavuz, AKGÜL Mehmet Haşim, KORKMAZ Sezgin, “*Üniversiteler Arası Spor Müsabakalarına Katılan Muay Thai Sporcularının Şiddet Eğilimlerinin Değerlendirilmesi*” Mehmet Akif Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C.9, S.22, (2017): 404-412.

Finans Gündem. “Uluslararası Ticaret Verileri”. <https://m.finansgundem.com/foto-haber/uluslararasi-ticaretin-finansmaninda-yeni-trendler/1432641> [24.09.2019].

Haber Türk, “Tedarikçi Finansmanı Hayata Geçirildi”, <https://www.haberturk.com/tedarikci-finansmani-hayata-gecirdi-2313844-ekonomi> [05.07.2020].

Hasan Zeybek, *Altın Yatırımı, Bankacılığı ve Kredileri*, 1 bs. (İstanbul: Eren, 2014).

Hasanuzzaman, S.M. *İslam İktisadının Fıkhi İlkeleri*. Limit Ofset. İstanbul: İktisat Yayınları, 2017.

Hazıroğlu Temel, vd. *Yaşayan ve Gelişen Katılım Bankacılığı*. Mavi Ofset. İstanbul: TKBB Yayınları, 2019.

Hazıroğlu, T. *Katılım Ekonomisi Yeni Zihin, Yeni İktisat*. İstanbul: İz Yayıncılık, 2017.

Hazine ve Maliye Bakanlığı Borçlanma Genel Müdürlüğü, “İstatistikler” <https://www.hmb.gov.tr/borclanma-genel-mudurlugu-istatistikler> [18.04.2020].

Issue, S. *Islamic Finance Report: Focus on Turkey*. İstanbul: Tasarruf Akademi, 2019.

Katılım Dünyası. “Katılım Bankacılığı Payı”. <https://katilimdunyasi.com/2019/11/06/katilim-bankalarinin-payi-yuzde-6nin-uzerine-cikti/> [27.11.2019].

Katılım Finans Dergisi. “Bankalardaki Altın Mevduatı”. <https://katilimfinansdergisi.com.tr/katilim-bankaciliginda-altin/> [13.10.2019].

Kuveyt Türk Katılım Bankası. “Bankacılık Tanımlamaları”. (Yatırım fonları, akreditifler). <https://www.kuveytturk.com.tr/ticari/finansman-urunleri/gayri-nakdi-finansman> [07.09.2019].

- Kuveyt Türk Katılım Bankası. “Tedarikçi Finansmanı”.
<https://www.kuveytturk.com.tr/kobi/nakit-yonetimi/tahsilat-sistemleri/tedarikci-finansmani> [09.11.2019].
- M. Şerafettin Özsoy, Yakup Sayar, “*KOBİ’ler İçin Adım Adım Katılım Bankacılığı*” (İstanbul: TKBB Yayınları, 2018), 9.
- Maden Tetkik Arama Genel Müdürlüğü. “Altın’ın Kullanım Alanları”.
<https://www.mta.gov.tr/v3.0/sayfalar/bilgi-merkezi/maden-serisi/Altin.pdf>
[10.08.2019].
- Mehmet Vurucu, Mustafa Ufuk Arı, *Güncel Gelişmeler Işığında Bankacılıkta Kredi Bilgisi*, (İSTANBUL: Seçkin Yayınları, 2017), 1 bs.
- Müslümov, Alestav. *Küçük ve Orta Büyüklükte İşletmeler KOBİ 21. Yüzyılda Türkiye’de KOBİ’LER Sorunlar Fırsatlar ve Çözüm Önerileri*. İstanbul: Literatür, 2002.
- NTV. “Altın ve Altın Bankacılığı”. <http://arsiv.ntv.com.tr/news/77633.asp>
[19.08.2019].
- Orhan, Z.H. *Katılım Bankacılığında Risk*. Halk Kitabevi. İstanbul: İktisat Yayınları, 2019.
- Pehlivan, Pınar. ‘Türkiye’de Katılım Bankacılığı ve Bankacılık Sektöründeki Yeri’. *Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*. S. 31 (2016): 1 – 29.
- Rahman, Yahia. *İslam’da Bankacılık ve Finansman*. (İstanbul: İZÜ Yayınları, 2020), 2 bs.
- Strateji ve Bütçe Başkanlığı. “Büyüme Verisi”. <http://www.sbb.gov.tr/buyume/>
[27.12.2019].
- SÜMER Gökhan; ONAN Fatih, “*Dünyada Faizsiz Bankacılığın Doğuşu, Türkiye’deki Katılım Bankacılığının Gelişme Süreci Ve Konvansiyonel Bankacılıktan Farkları*” Dergipark, C.17, S.3, (2015): 298-299.
- TKBB, “Mukayeseli Rasyolar”, <https://www.tkbb.org.tr/mukayeseli-tablolar>
[23.04.2020].
- TÜİK, “İhracat Rakamları”, <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/ihracat-rakamlari-aciklandi/1719815> [06.04.2020].
- Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı Verileri, <https://ticaret.gov.tr/blog/ulkelerden-ticari-haberler/hollanda/hollanda-tarim-urunlerinde-rekor-ihracat> [21.04.2020].

- Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı, “Dış Ticaret İstatistikleri”, <https://ticaret.gov.tr/istatistikler/dis-ticaret-istatistikleri/dis-ticaret-istatistikleri-ocak-2020-genel-ticaret-sistemi%C3%9C%9C%9Ckelere%20G%C3%B6re%20D%C4%B1%C5%9F%20Ticaret> [21.04.2020].
- Türkiye İstatistik Kurumu. “Temel İşgücü İstatistikleri”. <http://www.sbb.gov.tr/istihdam/> [27.12.2019].
- Türkiye Katılım Bankalar Birliği. “Katılım Bankaları Temel Çalışma Prensipleri” <http://www.tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/kobiler-baski.pdf> [21.10.2019].
- Türkiye Katılım Bankalar Birliği. “*Katılım Finans Dergisi*”. S. 3 (2017):1-68
- Türkiye Katılım Bankalar Birliği. “Sukuk İhraçları”. <http://www.tkbb.org.tr/diger-istatistikler> [15.10.2019].
- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Verileri. “KOBİ İstatistikleri”. <http://www.kobi.org.tr/index.php/tanimi/layout> [16.08.2019].
- “Tüketici Kredilerinde Fatura Şartı”, <https://www.paradurumu.com/kredi-haberleri/kredilere-fatura-sarti-haberi-5429> [18.09.2020].
- Uğur, Arif. *KOBİ’ler İçin Alternatif Finansman Yöntemleri*. İstanbul: Sinemis, 2006.
- Uyan, Ufuk. Söyleşi: Merve Kantarcı. İstanbul, 19 Ağustos 2017.
- “Vatandaş Birikimini Altına Yatırdı”. <https://indigodergisi.com/2020/03/altin-mevduati-yatirim/> [17.04.2020].
- Yazıcı, Resul. *Finansal Sistemde Faiz Sorunsalı ve Katılım Bankacılığı*. Kriter, 2018.

EKLER

EK-1: Anket Formu

Değerli Katılımcı;

Bu anket, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı İşletme Yönetimi Bilim Dalı yüksek lisans programı kapsamında yürütülen bir yüksek lisans tez çalışmasında kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Dr. Öğr. Üyesi Haşmet GÖKIRMAK danışmanlığında yürütülen “Katılım Bankalarında KOBİ Müşterilerine Sunulan Ürünler Ve Bu Ürünlerin Kullanımı Neticesinde Ülke Ekonomisine Sağlanan Katkılar” başlıklı bu çalışma tamamen akademik amaçlı bir çalışmadır. Veriler kesinlikle gizli tutulacak ve bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Vaktinizi ayırarak çalışmaya sağladığınız katkılarınız ve ilginiz için teşekkür ederim.

Saygılarımla,

Ahmet Necip DEMİR (ahmetnecipdemir@gmail.com)

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

Katılım Bankalarının Seçili Ürünlerinin Ekonomik Faydası Ölçeği

Hangi Alanda Faaliyet Göstermektedirsiniz?

☐ Üretim (Tekstil, İnşaat, Sanayi, Plastik, Ham madde vs.)

☐ Hizmet

☐ Diğer (Gıda, Tarım, hayvancılık)

Şirketinizde kaç kişiye istihdam sağlamaktasınız?

☐ 50 kişiden az

☐ 50-150 kişi

☐ 151-250 kişi

☐ 251 ve üzeri

2019 yılsonu cironuz ne kadar gerçekleşmiştir?

☐ 3 milyon TL altı

☐ 3 milyon TL-25 milyon TL

☐ 25 milyon TL-125 milyon TL

☐ 125 milyon TL üzeri

Kaç yıldır faaliyet göstermektedir?

☐ 3 yıldan az

☐ 3-5 yıl

☐ 6-10 yıl

☐ 10 yıl üzeri

Kaç yıldır katılım bankaları ile çalışmaktasınız?

☐ 3 yıldan az

☐ 3-5 yıl

☐ 6-10 yıl

☐ 10 yıl üzeri

1. Bildiğiniz üzere katılım bankalarında nakit kredi bulunmamaktadır. Katılım bankaları çalışma prensipleri gereği ürün veya hizmet alımına fon sağlamaktadır. Dolayısıyla ortada gerçek bir ticaretin olması şarttır. Konvansiyonel bankalara kıyasla katılım bankalarının ekonomik faydası daha yüksek bir faaliyet yürütmektedir.

☐ Kesinlikle Katılıyorum

☐ Katılıyorum

☐ Kararsızım

☐ Katılmıyorum

☐ Hiç Katılmıyorum

2. Katılım bankaları altın bankacılığı ve kira sertifikası gibi yatırım ve tasarruf ürünlerini müşterilerinin hizmetine sunarak yastık altındaki atıl durumda olan zenginliklerin finansal sisteme dahil edilmesine büyük bir katkı sağlamaktadır.

☐ Kesinlikle Katılıyorum

☐ Katılıyorum

☐ Kararsızım

☐ Katılmıyorum

☐ Hiç Katılmıyorum

3. Katılım bankacılığına özgü ürünler olan İşletme Finansmanı ve Katılma Hesaplarının müşteriler tarafından kullanımı neticesinde ülke ekonomisine net olarak pozitif bir katkı sağlanmaktadır.

☐ Kesinlikle Katılıyorum

☐ Katılıyorum

☐ Kararsızım

☐ Katılmıyorum

☐ Hiç Katılmıyorum

4. Katılım bankaları genel müdürlük operasyon birimlerinde, o bankanın kullandırmış veya kullandıracak olduğu tüm kredilerin katılım bankacılığı prensiplerine uygun olup olmadığını inceleyen ve bunların sıkı takibini gerçekleştiren onlarca personel istihdam etmektedir. Böylelikle bu bankalar hem sistemin sağlıklı işlemesi adına hem de ülke ekonomisine istihdam katarak faydası yüksek bir faaliyet yürütmektedir.

☐ Kesinlikle Katılıyorum

☐ Katılıyorum

☐ Kararsızım

☐ Katılmıyorum

☐ Hiç Katılmıyorum

5. Katılım bankalarının özellikle KOBİ müşterilerine sunmuş olduğu Eximbank kredilerinde, ticari kredilere kıyasla neredeyse %50'ye yakın bir finansman maliyetinden avantaj sağlama söz konusudur. Katılım bankalarından uygun finansman maliyetleri ile Eximbank kredisi kullanan bir KOBİ firması elde ettiği bu maliyet avantajını şirketinde yeni istihdamlar sağlamaya aktarabilir.

☐ Kesinlikle Katılıyorum

☐ Katılıyorum

☐ Kararsızım

☐ Katılmıyorum

☐ Hiç Katılmıyorum

6. Katılım bankalarının KOBİ müşterilerinin hizmetine sunduğu Eximbank kredilerinde uygun maliyet avantajları ile beraber uzun ödemesiz dönem seçeneklerinin de mevcut olması, şirketlerin yatırım yapmalarını kolaylaştırmaktadır.

☐ Kesinlikle Katılıyorum

☐ Katılıyorum

☐ Kararsızım

☐ Katılmıyorum

☐ Hiç Katılmıyorum

7. Katılım Bankalarının kullandırmış olduğu Eximbank kredi türlerinden 'Sevk Öncesi İhracat Kredisi' ürününde krediyi kullanan KOBİ firmasının minimum kullanmış olduğu kredi tutarınca ihracat yapacağını o bankaya taahhüt etmesi gerekmektedir. Dolayısıyla bu ürünün kullanımı neticesinde ülkeye kazandırılan döviz rakamı ve milli ihracat rakamları artmaktadır.

☐ Kesinlikle Katılıyorum

☐ Katılıyorum

☐ Kararsızım

☐ Katılmıyorum

☐ Hiç Katılmıyorum

8. Katılım bankalarının sunmuş olduğu bir diğeri dış ticaret finansman yöntemi olan Vadeli İhracat Finansmanı aracılığıyla ihracatın tahsilat vadesini beklemeden ihracat bedellerinizi bugünden tahsil edebilmektesiniz. Bu ürün firmanın faaliyetlerini sürdürmesine ve ülkeye döviz getirmeye aralıksız devam etmesine olanak sağlamaktadır.

☐ Kesinlikle Katılıyorum

☐ Katılıyorum

☐ Kararsızım

☐ Katılmıyorum

☐ Hiç Katılmıyorum

9. Katılım Bankalarındaki dış ticaret ürünleri ve dış ticaret kredileri hem maliyet avantajı hem uzun ödemesiz dönemler içermesi hem de ihracat gelirlerini arttırması sebebi ile marjinal faydası yüksek ürünler olup, istihdam, büyüme, ihracat gibi ekonomik olgulara hizmet eden ürünler silsilesidir.

☐ Kesinlikle Katılıyorum

☐ Katılıyorum

☐ Kararsızım

☐ Katılmıyorum

☐ Hiç Katılmıyorum

10. Katılım bankalarının sunmuş olduğu bir diğerk hizmet tahsilat sistemleri olan "Doğrudan Borçlandırma Sistemi (DBS), Doğrudan Tahsilat Sistemi (DTS), Tedarikçi Finansmanı" ürünleridir. Bu ürünler ticaret içerisinde yer alan alıcı ve satıcı arasında bankanın köprü görevi gördüğü ve ticaretin iki taraf arasında daha sağlıklı yürütölmesini sağlayan ürünlerdir.

☐ Kesinlikle Katılıyorum

☐ Katılıyorum

☐ Kararsızım

☐ Katılmıyorum

☐ Hiç Katılmıyorum

11. Katılım bankalarındaki tahsilat sistemlerine ait ürünler ile firmaların vade açıkları kapatılmakta ve ihtiyaçları olan vade finanse edilmektedir. Bu ürünlerin müşteriler tarafından kullanımı neticesinde ülkedeki konkordato alan firma sayısı ve batan firma sayısı azalmaktadır.

☐ Kesinlikle Katılıyorum

☐ Katılıyorum

☐ Kararsızım

☐ Katılmıyorum

☐ Hiç Katılmıyorum

12. Katılım bankaları DBS, DTS ve Tedarikçi Finansmanı ürünleri ile bir yandan firmaların ticari hayatlarını sürdürmelerine yardımcı olurken diğer taraftan bu firmaların çalışanlarına da refah kazandırmaktadır. Çünkü tahsilat yapabilen firma, personel maaşlarını da ödeyebilir. Yeni istihdam alanları da oluşturabilir. Yatırımlarını da gerçekleştirebilir.

☒ Kesinlikle Katılıyorum

☐ Katılıyorum

☐ Kararsızım

☐ Katılmıyorum

☐ Hiç Katılmıyorum

ÖZGEÇMİŞ

1991 yılında İstanbul’da doğdu. 2009 yılında İstanbul Fahrettin Kerim Gökay Anadolu Lisesinden mezun oldu. 2015 yılında Kocaeli Üniversitesi İktisat (%30 İngilizce) Bölümünden mezun oldu. İş hayatına bankacılık sektöründe başladı. Halen özel bir katılım bankasında yönetmen olarak görev yapmaktadır.

